

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Rozvod manželství s mezinárodním prvkem

Kristina Rajtová

Plzeň 2024

Patitul 1

Patitul 2

*„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Rozvod manželství s mezinárodním prvkem** zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“*

Plzeň, březen 2024

.....
Kristina Rajtová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Bc. Petru Ptáčkovi za užitečné připomínky a cenné rady, které mi při psaní diplomové práce poskytoval. Rovněž bych ráda poděkovala své rodině, partnerovi a přátelům, kteří mě za celá léta studia vytrvale podporovali.

Obsah

Seznam použitých zkratk	.....
Úvod	1
1. Historický exkurz vývoje zániku manželství	4
1.1. Od středověku do samostatného Československa	4
1.2. Od První republiky do roku 1948	7
1.3. Od roku 1949 do roku 1989	10
1.3.1. <i>Zákon o právu rodinném</i>	10
1.3.2. <i>Zákon o rodině</i>	12
1.4. Období po roce 1989	13
2. Rozvod manželství dle české právní úpravy	15
2.1. Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu	18
2.2. Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu	19
2.3. Ztížený rozvod	21
2.4. Rozvodovost v Libereckém kraji v roce 2021	21
3. Rozvod manželství s mezinárodním prvkem	23
3.1. Vnitrostátní úroveň úpravy rozvodu s mezinárodním prvkem	27
3.1.1. <i>Zákon o mezinárodním právu soukromém</i>	29
3.1.2. <i>Judikatura</i>	31
3.2. Unijní úroveň úpravy rozvodu s mezinárodním prvkem	34
3.2.1. <i>Procesněprávní aspekty – nařízení Brusel II ter</i>	37
3.2.1.1. <i>Určení příslušného soudu</i>	39
3.2.1.2. <i>Uznání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských</i>	42
3.2.1.3. <i>Judikatura</i>	44
3.2.2. <i>Hmotněprávní aspekty – nařízení Řím III</i>	49
3.2.2.1. <i>Působnost nařízení</i>	51
3.2.2.2. <i>Volba práva</i>	52
3.2.2.3. <i>Kolizní normy</i>	53

3.2.2.4. <i>Judikatura</i>	55
3.3. Mezinárodní úroveň úpravy rozvodu s mezinárodním prvkem.....	57
3.3.1. <i>Judikatura</i>	62
3.4. Dílčí závěr.....	63
4. Komparace právní úpravy ČR a vybraného členského státu EU	65
4.1. Dvoustranná mezinárodní smlouva o právní pomoci.....	65
4.2. Komparace českého a slovenského zákona o mezinárodním právu soukromém.....	66
4.3. Komparace právní úpravy rozvodu ve slovenském a českém právu.....	68
5. Komparace právní úpravy ČR a vybraného nečlenského státu EU	71
5.1. Dvoustranná mezinárodní smlouva o právní pomoci.....	71
5.2. Komparace právní úpravy rozvodu v mongolském a českém právu.....	72
Závěr	76
Cizojazyčné resumé.....	79
Seznam použitých pramenů a literatury	81

Seznam použitých zkratk

ABGB	Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie)
CMP	Zákon č. 161/2015 Zb., Civilný mimosporový poriadok
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HCCH	Haagská konference o mezinárodním právu soukromém
Manželská novela	Zákon č. 320/1919 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství
MPS	Mezinárodní právo soukromé
MZPR	Mongolský zákon o právu rodinném ze dne 11. června 1999
nařízení Brusel II bis	Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000
nařízení Brusel II ter	Nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

nařízení Řím III	Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky
Občanský zákoník/OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Smlouvy	Souhrnný název pro Smlouvu o fungování Evropské unie a Smlouvu o Evropské unii
SZMPS	Slovenský zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (zákon č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom)
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Velká novela	Zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Úvod

Vlivem neustále sílící globalizace, zejména neustálé migrace osob,¹ dochází stále častěji k usazování jednotlivců a párů, ať již trvale nebo dočasně, v jiných zemích, než ze kterých pocházejí, a v těchto též uzavírají manželství. Do manželství s mezinárodním prvkem lze vstoupit tak, že k samotnému uzavření manželství dojde v zahraničí nebo jej uzavřou osoby s odlišnými státními příslušnostmi. Načež navazuje jeden z mých oblíbených citátů, který bývá přisuzován osvícenskému filozofu Voltairovi, který zní „*Rozvod se objevuje v dějinách současně s manželstvím, nebo snad o několik týdnů později.*“

Rozvod. V dnešní době se již dávno nejedná o téma tabuizované společností, jak tomu bylo v časech minulých. Jedná se o komplexní a citlivé téma, které odráží proměnlivost vztahů a společenských hodnot. V průběhu historie se náhledy na manželství a jeho zánik měnily v závislosti na kulturních, náboženských a právních vlivech. Rozvod manželství může být způsoben různými faktory, včetně finančních obtíží, změn v osobních hodnotách nebo životních cílech. Moderní technologie a globalizace také mohou ovlivnit manželství tím, že zpřístupní nové možnosti komunikace a potenciálního seznámení, ale také mohou vést k většímu vzdálení mezi partnery. Rozvod manželství může mít významné, i negativní, dopady nejen na samotné partnery, ale i na děti, rodinné vazby a širší společnost. Každoročně narůstající podíl z celkového počtu rozvodů v České republice, v němž je alespoň jedna z osob cizím státním příslušníkem,² vypovídá o aktuálnosti tohoto tématu, a nejen z toho důvodu jsem si pro svou diplomovou práci vybrala téma *Rozvod manželství s mezinárodním prvkem*.

Mezinárodní prvek nebo též prvek přeshraniční, zahraniční nebo cizí označuje skutečnost, že v určitém právním poměru je v rámci tohoto prvku dán vztah k dalšímu státu. Vztah k zahraničnímu, cizímu právnímu řádu může být dán

---

¹ Mezinárodní měnový fond v roce 2000 uvedl čtyři hlavní aspekty globalizace, mezi které mimo již zmíněnou migraci osob zařadil též mezinárodní obchod a transakce, pohyb investic a kapitálu a šíření znalostí. – „Globalization: Threat or Opportunity?“ In: *International Monetary Fund* [online]. 2000. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm#II> . [Citováno dne 2023-08-09].

² *R84 Rozvody cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995–2021*. Český statistický úřad [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R84_2021.pdf/3d74d6f3-8ef9-4c38-8c99-deb9baf02fc2?version=1.0 . [Citováno dne 2023-08-09].

u subjektů právního vztahu, skutečností významných pro vznik, změnu nebo zánik právního vztahu a předmětu právního vztahu. Případně je mezinárodní prvek dán i u právního vztahu akcesorického, pakliže se základní právní vztah řídí právním řádem jiného státu.

Za takovéto situace nebývá vždy snadné určit, kterým právním řádem se bude řídit rozvod manželství, vypořádání společného jmění manželů či případná péče o nezletilé děti.

Za hlavní cíl své práce si vytyčuji podat ucelený přehled problematiky rozvodu manželství s mezinárodním prvkem, a to zejména v teoretické rovině.

K objasnění dané právní úpravy hodlám využít zejména tyto tři hlavní metody zkoumání, tedy deskriptivní, analytickou a komparativní.

Diplomová práce bude sestávat celkem z pěti logicky na sebe navazujících kapitol, které se dále rozčlení na jednotlivé podkapitoly.

Přestože má být moje práce zaměřena především na přeshraniční přesah rozvodů manželství, rozhodla jsem se do úvodní části své práce zařadit kapitoly věnující se právní úpravě rozvodu manželství v českém právním řádu. Zvolila jsem tento přístup, jelikož se hodlám ve své práci zabývat především případy, v nichž by pravomocný soud rozhodoval podle českého práva, a proto jej považuji za vhodnější k lepšímu pochopení probíraného tématu.

Faktem též zůstává skutečnost, že těžiště právní úpravy rozhodného práva rozvodů s mezinárodním prvkem v České republice náleží právní úpravě vnitrostátní. Byť již několik let jsou určité intence na úrovni evropského práva o jeho unifikaci, Česká republika se dosud posílené spolupráce v této oblasti neúčastní.

Úvodní část mé diplomové práce bude spadat do prvních dvou kapitol. První kapitola ponese název *Historický exkurz vývoje zániku manželství*. V této kapitole, jak je avizováno, se dotknu toho, jakým vývojem si prošla právní úprava zániku manželství na našem území v průběhu věků, se zaměřením na právní úpravu rozvodů. V rámci této kapitoly se budu zabývat především vývojem na území dnešní České republiky, tedy v meziválečném období nebude kladen důraz na vývoj právní úpravy manželského práva v právu uherském tak, jak bylo v důsledku recepce účinné na území Slovenska a Podkarpatské Rusi. V následující druhé kapitole rozeberu komplexní úpravu zániku manželství tak, jak je obsažena v občanském zákoníku v aktuálním znění. V jednotlivých podkapitolách vyložím rozličné způsoby, jakými manželství zaniká, a také se budu zabývat důsledky neplatného a zdánlivého manželství.

Stěžejní význam pro mou diplomovou práci ponесou kapitoly následující. Zaměření v pořadí již třetí kapitoly bude náležet vymezení mezinárodního práva soukromého, dále budou vymezeny rozdíly v přístupu k rozvodu občana členského státu EU a občana nečlenského státu EU, zejména z pohledu jednotlivých předpisů, které obsahují hmotněprávní i procesněprávní úpravu. Pozornost bude věnována jak českému zákonu o mezinárodním právu soukromém, tak i jednotlivým evropským nařízením, v neposlední řadě pak mezinárodním smlouvám obsahujícím přímé normy. Součástí jednotlivých podkapitol bude analýza relevantní judikatury.

V kapitole čtvrté a páté bude pozornost zaměřena na srovnání právních úprav rozvodu manželství jednak vybraného členského státu Evropské unie a jednak tzv. nečlenského státu Evropské unie, tedy státu třetího. V těchto kapitolách porovnáám právní předpisy jiného státu týkající se rozvodu manželství s úpravou obsaženou v českém právním řádu s poukázáním na odlišnosti těchto úprav. Rovněž bude součástí podkapitol příslušný zákon o mezinárodním právu soukromém, respektive příslušná mezinárodní smlouva, která je uzavřena mezi ČR a jiným státem.

1. Historický exkurz vývoje zániku manželství

Soudobé soukromé právo v ČR je vybudováno na tradici práva římského, a proto v úvodu této kapitoly bude zprvu pojednáno o způsobech zániku manželství, tak jak jej znali staří Římané, a následně v jednotlivých podkapitolách bude stručně pojednáno o vývoji zániku manželství na našem území v jednotlivých časových obdobích.

Již ve starém Římě existovalo několik způsobů, kterými docházelo k zániku manželství. Tradičně i v této době zaniklo manželství smrtí jednoho z manželů. Případně mohlo zaniknout i tím, že manžel ztratil tzv. způsobilost k manželství, například tím, že přestal být subjektem práva a stal se pouhou věcí, tedy otrokem. Nejčastěji však docházelo k zániku manželství tím, že manžel vyhnal manželku ze svého domu proto, že se vůči němu závažně provinila, kupříkladu nevěrou.³

Institut rozvodu manželství, jakožto jeden ze způsobů zániku manželství, byl znám již starým Římanům. V této době ovšem nebylo zapotřebí žádného právního úkonu učiněného manželem a v konečném důsledku ani vynesení soudního výroku. Před reformami učiněnými prvním císařem římské říše Octavianem Augustem došlo k rozvodu manželství, dle tehdejšího pojetí, jen faktickou ztrátou vůle manžela žít s manželkou, jakožto matkou jeho legitimních dětí, přičemž postačoval tento prostý fakt a nebyla vyžadována další zvláštní procedura.⁴ Ve své podstatě, z téhož neformálního úkonu, jímž samotné manželství vznikalo, také zanikalo, pozbytím oné vůle. Později též vlivem křesťanství došlo k omezení svobody rozvodu tím, že došlo k vymezení přesných důvodů, pro které mohlo být manželství rozvedeno, jelikož křesťanství v pozdější době vnímalo manželský svazek jako svátost podle božského i lidského práva.

1.1. Od středověku do samostatného Československa

Počátek tohoto období je charakteristický přísným dohledem římskokatolické církve nad manželstvím, přičemž zpočátku nebylo možné, aby do těchto záležitostí zasahovala světská moc, právní úprava byla podrobena

---

³ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7. s. 502. [Citováno dne 2023-08-01]

⁴ Tamtéž, s. 502.

výlučně kanonickému právu. Práva pražských biskupů, první světský předpis vydaný na podporu křesťanského pojetí manželství knížetem Boleslavem II. Pobožným v roce 992 na území dnešní ČR, který upravoval určité aspekty práva manželského. Zejména se jednalo o soudní pravomoc pražského arcibiskupa rozloučit manželství uzavřené mezi příbuznými.⁵ Významnější podpory se křesťanským zásadám ohledně manželství ze strany světské moci dostalo až vyhlášením Dekretů Břetislavových v roce 1039 knížetem Břetislavem I., které, kromě jiného, výslovně zakotvily zásadu jeho nerozlučitelnosti a monogamie, v ostatním bylo odkazováno na kanonické právo.⁶ Rozhodování bylo v této době svěřeno církevním soudům.

Tato situace přetrvávala až do roku 1783. Světská moc poprvé výrazně zasáhla až za vlády Marie Terezie v druhé polovině 18. století vydáním dvou nařízení týkajících se manželského práva; nařízení o zasnoubení a manželství osob nezletilých a nařízení o zasnoubení a manželství vojenských důstojníků. Na legislativu vydanou za její vlády navázal její syn, Josef II., vydáním tzv. manželského patentu⁷, kterým byla odňata pravomoc rozhodovat ve věcech manželských církevním soudům a přešla na soudy státní, které rozhodovaly o manželských věcech katolíků i nekatolíků; tím tak došlo k sekularizaci⁸ manželského práva.

Dne 1. června 1811 byl vydán ABGB s účinností od 1. ledna 1812, který obsahoval hmotněprávní úpravu otázek rodinného a manželského práva. Možnosti zániku manželství byly v této době upraveny jednotně pro všechny společenské vrstvy, avšak odlišně pro jednotlivá náboženská vyznání. K zániku manželství mohlo docházet kromě smrti jednoho z manželů též rozlukou, rozvodem od stolu a lože nebo případně soudní deklarací neplatnosti manželství. Institut rozluky měl za následek nejen faktický zánik manželského soužití, ale též i právní zánik manželství; soudy byla rozluka povolována pouze ve zvlášť odůvodněných

---

⁵ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3. s. 149. [Citováno dne 2023-08-03].

⁶ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7, s. 502. [Citováno dne 2023-08-03].

⁷ ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ, Renáta; ČUHELOVÁ, Kateřina; KOTRECOVÁ, Alexandra; LÁDOVÁ, Pavla et al. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 19. [Citováno dne 2023-08-04].

⁸ neboli zesvětštění, odklon od vlivu náboženství

případech.⁹ Rozvod od stolu a lože byl soudy povolován též pouze výjimečně, a to i přesto, že nepředstavoval právní zánik manželství, nýbrž představoval zánik pouze některých manželských povinností, zejména společného soužití manželů. Takto odloučení manželé nesměli uzavírat manželství nová, avšak mohli své manželství opětovně spojit za současného oznámení této skutečnosti soudu.¹⁰

U příslušníků katolické církve došlo k právnímu zániku manželství pouze smrtí jednoho z manželů, případně prohlášením manžela za mrtvého, a to i v případě, kdy byl pouze jeden z manželů katolíkem.¹¹ Jinak byl možný pouze rozvod od stolu a lože. U nekatolických křesťanů byla navíc umožněna rozluka i za života manželů. Určité odlišnosti u vyznavačů judaismu byly stanoveny v ustanoveních zákona týkajících se *Výjimek pro židovstvo*. Osoby bez vyznání a osoby islámského vyznání byly zákony z let 1870¹² a 1912¹³ ve věci rozluky postaveni naroveň nekatolickým křesťanům.¹⁴

Konkordát z 18. srpna 1855, podepsaný Vatikánem a zástupci rakouské vlády, s sebou přinesl výraznou změnu ABGB v oblasti manželského práva. Do této doby docházelo ke střetům mezi kanonickým a státním právem z důvodu některých si navzájem odporujících ustanovení, přičemž jak orgány církevní, tak úřady státní byly kompetentní k rozhodování o vzniku manželství, též i manželských sporech včetně rozvodu od stolu a lože a rozluky.¹⁵ Konkordátem došlo ke stanovení výlučné příslušnosti církevních orgánů ve všech manželských záležitostech katolíků, načež navázal císařský patent č. 185 ř. z. ze dne 8. října 1856, který pro katolíky zrušil platnost ABGB v rozsahu ustanovení o manželském právu. Konkordát nebyl plně dodržován a neutichaly snahy

---

⁹ „... dopustil se manžel cizoložství nebo zločinu, pro který byl odsouzen k žaláři nejméně pětiletému; jestliže jeden manžel druhého zlomyslně opustil a jestliže je jeho pobyt neznám, na veřejnou soudní výzvu do roka se neobjevil; úklady nebezpečné životu a zdraví; opětovně těžké zlé nakládání; nepřekonatelný odpor, pro který oba manželé žádají za rozluku manželství...“ § 115 císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

¹⁰ § 110 císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

¹¹ § 111 císařského patentu č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

¹² Zákon č. 51/1870 Ř. z., o manželstvích osob takových, které nenáleží k žádné církvi neb společnosti náboženské zákonem uznané, a o vedení rejstříků narozených, oddaných a zemřelých v příčině těchto osob.

¹³ Zákon č. 159/1912 Ř. z., kterým se přívrženci islámu podle hanefitského ritu uznávají za náboženskou společnost.

¹⁴ ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ, Renáta; ČUHELOVÁ, Kateřina; KOTRECOVÁ, Alexandra; LÁDOVÁ, Pavla et al. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 22–24. [Citováno dne 2023-10-04].

¹⁵ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7, s. 514. [Citováno dne 2023-11-17].

o změnu jím zavedeného režimu manželského práva. Významným mezníkem se tak staly tzv. květnové zákony ze dne 25. května 1868, zákonem č. 47/1868 z. ř. byla pro katolíky obnovena platnost ustanovení ABGB týkající se manželského práva a k rozhodování se tak opětovně staly kompetentními i orgány státní. Konkordát byl nakonec roku 1870 vypovězen samotným papežem pro jeho soustavné porušování rakouským státem.¹⁶

1.2. Od První republiky do roku 1948

Samostatná československá republika poprvé vznikla v roce 1918, v níž byl dne 28. října vyhlášen zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého. Tímto zákonem došlo v nově vzniklém státě k recepci práva rakousko-uherského. Nastal tak na jeho území dualismus právních řádů, tedy v českých zemích nadále platily zákony rakouské, na Slovensku a Podkarpatské Rusi pak uherské. Mělo se jednat o řešení prozatímní, avšak i v důsledku druhé světové války se jednalo o stav platný několik desetiletí.

I v tomto období byly v českých zemích v oblasti právní regulace občanského, a tedy i rodinného práva, stále v účinnosti ustanovení ABGB, na území Slovenska pak byla tvořena obyčejovým právem a uherským zákonným článkem XXXI. z roku 1894, o právu manželském.¹⁷

Význačné změny v manželském právu nastaly prostřednictvím tzv. manželské novely, tedy zákonem č. 320/1919 Sb. z. a n., kterou se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství. Vedle církevního sňatku umožnila fakultativní uzavření sňatku civilního. Nová úprava s sebou přinesla zrušení rozdílné úpravy pro příslušníky rozdílných náboženských vyznání; zrušila veškerá ustanovení

---

¹⁶ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7. s. 520 [Citováno dne 2023-11-17].

¹⁷ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7. s. 308-310, 521, 524 [Citováno dne 2023-08-18].

ABGB, která tyto rozdíly stanovila.¹⁸ Následkem čehož umožnila i rozlukou manželství katolíků.¹⁹

Manželská novela zásadním způsobem zasáhla především do úpravy rozluky, tímto se vžil druhý název, zákon rozlukový.²⁰ Velkou změnu oproti předchozí úpravě lze spatřovat v taxativním vymezení devíti důvodů²¹, jež byly vtěleny do ustanovení § 13 Manželské novely, pro které lze manželství rozloučit. Tyto důvody nauka dále člení na důvody absolutní²² a relativní²³, když toto odlišení má význam především v závislosti na tom, zda se bude o rozluce rozhodovat ve sporném nebo nesporném řízení.²⁴

Manželská novela v určitém ohledu oproti předchozí úpravě zmírnila požadavky na rozlukou manželství, které bylo již předtím soudně rozvedeno od stolu a lože. Pokud od soudního rozvodu uběhl jeden rok a manželé neobnovili manželské soužití, případně uběhly roky tři, pakliže bylo žalováno o rozlukou z důvodu nepřekonatelného odporu, lze považovat tvrzený nepřekonatelný odpor za prokázaný, pokud tento není v rozporu s provedeným ústním jednáním.²⁵ Nejedná se tedy o dobrovolný rozvod manželství, při němž by se soud nikterak nezabýval jeho příčinami. Obdobně jako před rozpadem Rakousko-Uherska bylo

---

¹⁸ § 25 odst. 1 zákona č. 320/1919 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství

¹⁹ Toto je podpořeno též proklamací v ustanovení § 13 Manželské novely, že „...rozlukou každého manželství žalovati lze...“

²⁰ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7. s. 522 [Citováno dne 2023-08-18].

²¹ „... dopustil-li se druhý manžel cizoložství; byl-li pravoplatně odsouzen do žaláře nejméně na tři léta, nebo na dobu kratší, avšak pro trestný čin vyšlý z pohnutek, nebo spáchaný za okolností svědčících o zvrhlé povaze; opustil-li svého manžela zlomyslně a nevrátil-li se na soudní vyzvání do šesti měsíců; ukládal-li druhý manžel o manželův život nebo zdraví; nakládal-li jím vícekrát zle, ubližoval-li mu těžce, neb opětovně ho na cti urážel; vede-li zhýralý život; pro trvale nebo periodicky probíhající chorobu duševní, která trvá tři léta; pro těžkou duševní degeneraci vrozenou nebo získanou, čítaje v ni těžkou hysterii, pijáctví nebo navyklé nadužívání nervových jedů, jež trvá dvě léta; pro padoucí nemoc, trvající aspoň rok s nejméně šesti záchvaty v roce nebo s přidruženou duševní poruchou; nastal-li tak hluboký rozvrat manželský, že na manželích nelze spravedlivě požadovati, aby setrvali v manželském společenství; nepřekonatelný odpor...“ § 13 zákona č. 320/1919 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství

²² Tyto jsou obsaženy v ustanovení § 13 písm. a), b) věty první, písm. c) až g) Manželské novely.

²³ Tyto jsou obsaženy v ustanovení § 13 písm. b) věty druhé, písm. h) a i) Manželské novely.

²⁴ ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ, Renáta; ČUHELOVÁ, Kateřina; KOTRECOVÁ, Alexandra; LÁDOVÁ, Pavla et al. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 25. [Citováno dne 2023-08-19].

²⁵ § 18 zákona č. 320/1919 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství

nadále rozlišováno mezi sporným a nesporným rozvodem od stolu a lože; žádná významná novelizace se v tomto ohledu neudála.

Další vývoj byl zastaven obsazením českých zemí nacisty a zřízením Protektorátu Čechy a Morava. Ten byl zřízen výnosem č. 75/1939 Sb. z. a n. Vůdce a Říšského kancléře ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava. Během nacistické okupace za druhé světové války nedošlo pro část českého obyvatelstva, kterému byla udělena protektorátní příslušnost, k žádné legislativní změně v oblasti rozlukových důvodů. Němečtí říšští občané²⁶ se dle nařízení o použití německého práva pro německé státní příslušníky v Protektorátu Čechy a Morava řídili právem německým, v oblasti rozluky se jednalo zejména o manželský zákon ze dne 6. července 1938.²⁷ Jelikož bylo manželství za doby nesvobody vnímáno jako instituce podporující rasovou čistotu, docházelo k zániku manželství podle nacistických kritérií. Nacisté usilovali o ochranu árijské rasy, a proto byly rozvody a rozluky povoleny v případech, kdy se prokázalo, že k ní manželství nepřispívá. K tomuto byl zejména využíván rozlukový důvod stanovený v ustanovení § 13 písm. h) Manželské novely – *hluboký rozvrat manželský, že na manželích nelze spravedlivě požadovati, aby setrvali v manželském společenství*.²⁸ Přičemž tento hluboký rozvrat měl být zapříčiněn příslušností druhého manžela k židovské rase. Celkově lze říct, že rozvody v Protektorátu byly podřízeny nacistickým ideologiím a politickým cílům a nebyly prováděny podle tradičních právních zásad československého právního systému.

V poválečném období²⁹ se zákonodárce pokusil vyřešit určité problémy spojené s rozloučenými manželstvími ve válečném období. Dne 8. listopadu 1946

---

²⁶ Výnosem o zřízení Protektorátu Čechy a Morava bylo přiznáno československým občanům německé národnosti německé říšské občanství.

²⁷ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7. s. 544 [Citováno dne 2023-08-19].

²⁸ *Dny práva 2011 – Days of Law 2011* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5917-7 (soubor) 9788021047334. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/10%20Ovlivnovani%20sfery/11%20kazda.pdf. [Citováno dne 2023-08-19].

²⁹ Období tzv. Třetí republiky, 1945–1948.

byl vydán zákon č. 198/1946 Sb. z. a n., o zrušení a o změně soudních rozhodnutí o rozvodu nebo o rozluce z doby nesvobody.³⁰

1.3. Od roku 1949 do roku 1989

V tomto období prošla úprava manželského práva bouřlivým vývojem. Únorovým převratem v roce 1948 byl nastolen totalitní politický režim, který s sebou přinesl potřebu změny právní úpravy všech právních odvětví podle sovětského vzoru. Toto období dalo vzniku dvěma ústavám, dvěma občanským zákoníkům a pro tuto část práce důležitým dvěma zákonům pojednávajícím o rodinném právu. Zákonu o právu rodinném z roku 1949 a zákonu o rodině z roku 1963.

1.3.1. Zákon o právu rodinném

V roce 1948 došlo v Československu k několika významným politickým událostem, včetně komunistického převratu. V rámci tzv. právnícké dvouletky došlo k rozsáhlé restrukturalizaci a kodifikaci všech základních právních odvětví. Komunistický režim přijal a prosadil mnoho nových právních předpisů, které byly v souladu s marxisticko-leninskou ideologií a měly podporovat jeho cíle a politiku. Během této doby byla například vytvořena a přijata nová Ústava Československé republiky, která byla v souladu s komunistickými principy. Byla také vytvořena nová právní kodifikace, včetně nového trestního zákoníku a občanského zákoníku, které odrážely ideologii režimu. Vlivem této ideologie došlo k oddělení úpravy práva rodinného, a tím i manželského práva, od práva občanského do samostatného zákona,³¹ a to na téměř 65 let.

Do úpravy rodinného, a tedy i manželského práva bylo zasaženo zákonem ze dne 7. prosince 1949 č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Zánik manželství byl tímto zákonem výrazně změněn ve srovnání s jeho do té doby platnou úpravou obsaženou v ABGB ve znění Manželské novely. Zákon ve snaze o zjednodušení

---

³⁰ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3. s. 461. [Citováno dne 2023-08-19].

³¹ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3. s. 589. [Citováno dne 2023-08-19].

úpravy opustil instituty rozvodu od stolu a lože a rozluky³² a nově obsahoval institut rozvodu v témže významu³³, ve kterém jej známe dnes. V ustanovení § 30 odst. 1 zákona o právu rodinném byl uveden jediný zákonný důvod rozvodu manželství – *hluboký a trvalý rozvrat manželství*. S ohledem na výše uvedenou Manželskou novelu³⁴ se tedy jednalo o další projev zjednodušovacích tendencí této doby.

Rozvodové řízení bylo ovládáno principem zavinění, tedy součástí rozhodnutí o rozvodu manželství byl obligatorně výrok o vině,³⁵ tento mohl být vypuštěn, pokud o to shodně požádali oba manželé.³⁶ Žádat o rozvod mohl ten z manželů, který jej nezavinil, případně mohl žádat i manžel, který rozvod zavinil, avšak druhý z manželů musel projevit souhlas.³⁷ V původním znění zákona nemohl být rozvod povolen, pakliže bylo shledáno, že by to bylo v rozporu se zájmy nezletilých společných potomků.³⁸ Z tohoto vyplývá, že pokud by nevinný manžel potřebný souhlas neudělil, stal by se rozvod manželství ve své podstatě fakticky neproveditelným. V roce 1955 tak bylo přijato zákonné opatření předsednictva Národního shromáždění č. 61/1955 Sb., o změně předpisů o rozvodu, jež novelizovalo příslušné ustanovení § 30 zákona o právu rodinném. Vložením čtvrtého odstavce mohlo být manželství rozvedeno i proti vůli nevinného manžela, a to ve výjimečných případech, se zřetelem na zájem společnosti, pokud spolu manželé dlouhou dobu nežijí.

Vedle rozvodu existovaly další právní důvody zániku manželství. Jednalo se o soudní rozhodnutí o neplatnosti manželství a smrt jednoho z manželů, případně jeho prohlášení za mrtvého.

Z procesní stránky bylo ustanovením § 7 zákona č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních, zakotveno

---

³² HRUŠÁKOVÁ, Milana; JEHLIČKA, Oldřich; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; SPÁČIL, Jiří; ŠVESTKA, Jiří et al. *Zákon o rodině; Zákon o registrovaném partnerství*. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-061-4. [Citováno dne 2023-08-22].

³³ Trvalé ukončení manželského soužití, ke kterému došlo za života obou manželů.

³⁴ Ta, jak již bylo v předchozím textu uvedeno, zakotvovala v taxativním výčtu devět důvodů, pro které mohlo být manželství rozloučeno.

³⁵ § 31 odst. 1 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

³⁶ § 31 odst. 2 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

³⁷ § 30 odst. 2 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

³⁸ § 30 odst. 3 zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

obligatorní sporné řízení pro rozvod manželství a též pro určení neplatnosti manželství.³⁹

1.3.2. Zákon o rodině

V šedesátých letech došlo k obnově právního řádu za účelem důslednějšího prosazení socialistických zásad. Dne 4. prosince 1963 nabyly platnosti zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. Tento svou úpravou navazoval na zákon o právu rodinném. S účinností ke dni 1. dubna 1964 byl opuštěn princip zavinění a na jeho místo nastoupil princip rozvratu.⁴⁰ Předmětem zkoumání soudů tak nebylo zavinění jednoho z manželů, ale zda manželství naplňuje svůj společenský účel. V ustanovení článku I věty poslední zákona o rodině je zakotveno, že hlavním společenským účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí.⁴¹

Zachován byl jediný zákonný důvod rozvodu manželství. Terminologicky byl pozměněn, a tak se v této době jedná o *vážný rozvrat manželství*.⁴² Takzvaný kvalifikovaný rozvrat manželství je dle zprávy Nejvyššího soudu ČSSR sp. zn. 4/66 „... *jádrem objektivního pojetí podmínek zrušení manželství rozvodem, když dovoluje rozvod takového manželství, které (ze společenského pohledu) ztratilo význam pro společnost, pro samotné manžele, popř. jejich nezletilé děti.*“⁴³ Příčiny, které vedly u manželů k vážnému rozvratu manželství, uváděl soud v odůvodnění rozhodnutí.

Oproti úpravě obsažené v zákoně o právu rodinném, ve znění novely č. 61/1955 Sb., zde nebyl souhlas druhého manžela s rozvodem reflektován. Lze tedy konstatovat, že i vzhledem k absenci zákonného ustanovení bylo možné rozvést manželství i bez souhlasu druhého manžela. Předně s ohledem na skutečnost, že již nebylo zkoumáno subjektivní hledisko, tedy zavinění na rozvratu manželství, a též s ohledem na úpravu zákona o právu rodinném, na kterou zákon přímo navazuje a jejíž ustanovení do značné míry přejímá.

---

³⁹ ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ, Renáta; ČUHELOVÁ, Kateřina; KOTRECOVÁ, Alexandra; LÁDOVÁ, Pavla et al. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 30. [Citováno dne 2023-08-22].

⁴⁰ Tamtéž, s. 31.

⁴¹ Zákon o rodině nově koncipoval též ustanovení o výchově dětí (§ 30–40).

⁴² § 24 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

⁴³ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. května 1966, sp. zn. Pls 4/66. Dostupné z: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/8846/> [Citováno dne 2023-08-22].

Vzhledem k tomu, že zákon kladl důraz především na řádnou výchovu dětí, nebyl rozvod manželství více upraven a zbývající ustanovení hlavy páté týkající se rozvodu se zaměřují pouze na úpravu práv a povinností rodičů ve vztahu k dětem a úpravu styku.⁴⁴

1.4. Období po roce 1989

Po roce 1989, kdy byl svržen komunistický režim, byly v legislativě provedeny postupné rozsáhlé změny, aby se země vrátila k demokratickým zásadám a právním hodnotám. Rozpad České a Slovenské federativní republiky měl za bezprostřední následek vznik dvou samostatných států, a to k 1. lednu 1993. K žádné hmotněprávní a procesněprávní změně v úpravě zániku manželství nedošlo okamžitě po svržení režimu, ty nastaly až s přijetím tzv. Velké novely zákona o rodině v roce 1998.⁴⁵

Mezi zásadní změny, které s sebou přinesla Velká novela v oblasti právní úpravy rozvodu manželství, patřilo zejména zakotvení ustanovení o tzv. nesporném neboli konsensuálním rozvodu a o rozvodu s tvrdostní klauzulí, zrušení ustanovení § 23 obsahujícího ideologické myšlenky o manželství a též došlo k opětovné terminologické změně ve výkladu kvalifikovaného rozvratu, znovu se jednalo o hluboký a trvalý rozvrat manželství.⁴⁶

Právní úprava tzv. nesporného rozvodu byla obsažena v ustanovení § 24a zákona o rodině ve znění Velké novely. Podmínky pro nesporný rozvod byly následující – manželství muselo trvat nejméně jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežili, druhý manžel se k návrhu připojil a byly připojeny potřebné dohody ohledně vzájemných majetkových vztahů, společného bydlení, případně ohledně vyživovací povinnosti, a pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilým dětem.⁴⁷ Soud poté takové manželství rozvedl bez prokazování příčin rozvratu.

---

⁴⁴ § 26–§ 28 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině

⁴⁵ Zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů

⁴⁶ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7. s. 611. [Citováno dne 2023-08-26].

⁴⁷ § 24a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném od 1. srpna 1998

Ustanovení § 24b obsahovalo tzv. tvrdostní klauzuli, podle které soud manželství nerozvedl, pakliže to bylo v rozporu se zájmy druhého manžela, který s rozvodem nesouhlasil a na rozvratu manželství se převážně nepodílel, a byla mu tím způsobena zvláště závažná újma. Ovšem pokud spolu manželé nejméně tři roky nežili, soud manželství rozvedl i tak, pokud bylo hluboce a trvale rozvráceno.⁴⁸

Rozvod se nadále stal soukromou záležitostí manželů, jelikož byla odstraněna ustanovení o společenském účelu manželství. Jediný veřejný zájem, který bylo možné při rozhodování o rozvodu manželství pozorovat, byl sledování souladu rozvodu se zájmem nezletilých dětí.⁴⁹

Velkou novelou bylo do ustanovení § 17a zákona o rodině k možnostem zániku manželství přidáno tzv. neexistentní manželství.⁵⁰ Optikou dnešní doby se jednalo o manželství zdánlivé, tedy takové, na něž se hledí, jako by k jeho uzavření pro některý ze zákonem zakotvených důvodů nikdy nedošlo. Další možnosti zániku manželství spočívaly ve smrti jednoho z manželů, příp. jeho prohlášení za mrtvého, soudní deklaraci neplatnosti manželství a rozvodu.

Zákon o rodině byl v novelizovaném znění účinný až do 31. prosince 2013, kdy byl s účinností od 1. ledna 2014 nahrazen komplexní úpravou obsaženou v občanském zákoníku, který opětovně připojil úpravu rodinného práva do občanského kodexu.

---

⁴⁸ § 24b zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném od 1. srpna 1998

⁴⁹ § 24 odst. 2 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění účinném od 1. srpna 1998

⁵⁰ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7. s. 611. [Citováno dne 2023-08-26].

2. Rozvod manželství dle české právní úpravy

Právní úprava zániku manželství je obsažena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Občanský zákoník čítá celkem 3 081 paragrafů, které jsou uspořádány do celkem pěti částí. Pro tuto diplomovou práci je nejpodstatnější část druhá, která nese název *Rodinné právo*. Nejedná se ale o jedinou podstatnou část občanského zákoníku pro mou práci vzhledem k tomu, že je občanský zákoník komplexním kodexem, který je vnitřně provázaný. Podstatnými jsou i část první, tzv. obecná část, a část pátá, tzv. společná, závěrečná a přechodná ustanovení.

Obecně mezi možné zákonné důvody zániku manželství můžeme řadit smrt jednoho z manželů, prohlášení jednoho z manželů za mrtvého, prohlášení manželství za neplatné, zánik manželství v důsledku změny pohlaví jednoho z manželů a rozvod.

V rámci této kapitoly si nejprve vymezíme tyto další způsoby zániku manželství, než se v jednotlivých podkapitolách přesuneme ke stěžejní právní úpravě rozvodu.

Smrt osoby jakožto právní skutečnost, konkrétně pak právní událost,⁵¹ s sebou nese množství různorodých navazujících úkonů, které jsou povinny vykonat jednak státní orgány, a jednak pozůstalí. Manželství *ex lege* zanikne smrtí prvního z manželů. Přičemž právní důsledky smrti nastávají již samotným okamžikem smrti, nikoliv následně např. vydáním úmrtního listu matričním úřadem.⁵² Z ustanovení § 27 OZ vyplývá vodítko řešení na první pohled nesnadné situace, kdy je nejisté, který z manželů zemřel jako první, například v souvislosti se ztroskotáním lodi. Ve zmíněném ustanovení je obsažena vyvratitelná právní domněnka, že manželé v takovém případě zemřeli současně.

Manželství zaniká též prohlášením jednoho z manželů za mrtvého. Děje se tak buď na základě důkazu smrti, anebo domněnky smrti. Důkazem smrti v situaci, kdy není možné osobní prohlédnutí těla zemřelého, tedy tělo nebylo nalezeno ve stavu umožňujícím identifikaci, je skutečnost, že osoba byla účastna

---

⁵¹ Jedná se o právní skutečnost, která není odvislá od vůle člověka, a právo s ní spojuje vznik, změnu nebo zánik práv a povinností, vedle smrti může jít např. i o běh času.

⁵² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 111. [Citováno dne 2023-08-27].

takové události, při níž je vzhledem k okolnostem absolutně jisté, že ji nepřezila.⁵³ Domněnkou smrti jsou řešeny situace, při nichž lze mít důvodně za to, že osoba zemřela. Pokud byla osoba soudně prohlášena za nezvěstnou, pak dojde soudem k prohlášení za mrtvého na návrh osoby, která na tom má právní zájem, po uplynutí pěti let od prohlášení za nezvěstného.⁵⁴ Pokud se jedná o faktickou nezvěstnost, prodlužuje se lhůta na sedm let od konce roku, kdy o sobě dala osoba naposledy vědět. Dnem zániku manželství je v obou případech den, který se pokládá za den smrti manžela⁵⁵ a je stanoven v rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého.⁵⁶ Pokud by se manžel prohlášený za mrtvého znovu objevil, k prohlášení za mrtvého se nepřihlíží, ovšem manželství se neobnovuje.⁵⁷

V občanském zákoníku je zakotveno ustanovení § 29 odst. 2, které stanovuje, že manželství zaniká změnou pohlaví jednoho z manželů. Jedná se o jakousi poslední pojistku v případě, že by k zákroku vedoucímu ke změně pohlaví došlo mimo území ČR. Pokud by osoba podstoupila zákrok v ČR, je ve speciálním zákoně⁵⁸ k občanskému zákoníku stanoveno, že jej nelze provést, pokud dosud nezaniklo manželství dané osoby.

Manželství zaniká i prohlášením manželství za neplatné ze zákonných důvodů.⁵⁹ Manželství ovšem vzniklo, trvá a vyvolává předpokládaná práva a povinnosti, a to až do doby prokázání opaku.⁶⁰ Důsledky prohlášení manželství za neplatné lze spatřovat jednak v rovině majetkové, jelikož již předtím došlo ke vzniku společného jmění manželů, a jednak v rovině statusové, v rámci práv

---

⁵³ DOBROVOLNÁ, Eva. § 26 [Důkaz smrti]. In: LAVICKÝ, Petr; BODEČKOVÁ, Jana; BREJCHOVÁ, Gabriela; BRIM, Luboš; ČERNÝ, Michal et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8. s. 129. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk5tlgi2q&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search>. [Citováno dne 2023-08-27].

⁵⁴ Dítě mladší 18 let nelze prohlásit za mrtvého do 25. roku života.

⁵⁵ Podle předcházející právní úpravy se jednalo o den právní moci rozhodnutí o prohlášení za mrtvého.

⁵⁶ § 71 odst. 1 a 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 112. [Citováno dne 2023-08-27].

⁵⁸ Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách

⁵⁹ Jsou jimi např. nedostatek věku, existence příbuzenství mezi manželi, omezení svéprávnosti, trvání poručenství, svěřenectví a pěstounství, nátlak v podobě užití či vyhrožování násilím, omyl v totožnosti či povaze sňatečného jednání.

⁶⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 112. [Citováno dne 2023-08-27].

a povinností ke společným potomkům.⁶¹ Předchozí je třeba odlišit od manželství zdánlivého, tedy takového, které nikdy nebylo uzavřeno. Manželství nevzniklo a nevyvolává žádné právní důsledky. Například situace, kdy by manželství uzavřely osoby stejného pohlaví.

Rozvod manželství je ovládán principem existence kvalifikovaného rozvratu manželství. V minulosti, jak již bylo stanoveno v předchozí kapitole, tento vystřídal princip viny jednoho z manželů. Kvalifikovaně rozvráceným manželstvím se rozumí takové manželství, v němž je „... *soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení*“⁶². V rámci řízení mohou být zjišťovány příčiny rozvratu manželství, přičemž to nelze považovat za zjišťování viny na rozvodu jednoho či obou manželů. Soud má v rámci řízení též usilovat o smíření manželů.⁶³ Jedná se o historicky všudypřítomný aspekt rozhodování soudů, které neměly ihned rozvádět veškerá manželství, ale vést manžele k vzájemnému oživení jejich manželství.

Řízení o rozvod manželství je upraveno v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který je ve vztahu k OSŘ speciálním zákonem. Úprava je obsažena v hlavě páté obsahující procesní ustanovení o řízení ve věcech rodinně-právních. Procesní úprava řízení je obsažena v ustanoveních § 383 až 389 ZŘS, tyto stanovují následující. Řízení o rozvod manželství je ovládáno zásadou dispoziční, podle níž mají procesní iniciativu účastníci řízení, a tedy je zahájeno podáním návrhu, resp. společného návrhu. Účastníky řízení o rozvod jsou z povahy věci sami manželé. Věcně příslušným soudem je v tomto řízení soud okresní.⁶⁴ Místně příslušným soudem je v řízení o rozvod manželství okresní soud, v jehož obvodu manželé měli nebo stále mají poslední společné bydliště⁶⁵

---

⁶¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 68. [Citováno dne 2023-08-27].

⁶² § 755 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 115-116. [Citováno dne 2023-08-28].

⁶⁴ § 3 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

⁶⁵ Nejedná se o formální bydliště uvedené v evidenci obyvatel. Za společné bydliště se považuje i místo, kde manželé žili společně s úmyslem žít zde trvale a uspokojovat své bytové potřeby. (SVOBODA, Karel. § 383 [Místní příslušnost]. In: SVOBODA, Karel; TLÁŠKOVÁ, Šárka; VLÁČIL, David; LEVÝ, Jiří; HROMADA, Miroslav et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-788-0. s. 772. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgbpwk232ge4to&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search#> [Citováno dne 2023-08-29].)

v ČR. K okamžiku zahájení řízení se stále musí jednat o bydliště alespoň jednoho z manželů. Pokud toho není, je jím příslušný obecný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení. Pokud se ani podle tohoto nedá určit místně příslušný soud, je jím obecný soud manžela, který návrh podal. Již podaný návrh na rozvod manželství lze vzít zpět jen se souhlasem druhého manžela. K projednání návrhu je vždy potřeba nařídit osobní jednání, při kterém soud vyslechne účastníky.

2.1. Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu

Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství je v praxi známý též jako rozvod sporný. Dle dikce občanského zákoníku se jedná o základní úpravu rozvodu, ta je obsažena v ustanoveních § 755 až 758 OZ. Jediným zákonným důvodem, pro něhož je možné rozvést manželství, je již několikrát zmiňovaný hluboký, trvalý a nenapravitelný rozvrat manželství, u něž nelze očekávat obnovení manželského soužití,⁶⁶ tzv. kvalifikovaný rozvrat.

Příčiny rozvratu manželství je nutné odlišovat od pojmu kvalifikovaného rozvratu. Mezi tyto příčiny se v praxi každoročně nejčastěji uvádí rozdílnost povah, názorů a zájmů anebo nevěra, jakožto kategorie subjektivních příčin. Do kategorie objektivních v praxi využívaných příčin můžeme řadit zdravotní důvody, zejména tedy neplodnost páru.⁶⁷

V rámci tohoto typu soudního řízení je soud povinen zjišťovat příčiny rozvratu manželství, jelikož manželé nebyli schopni se na rozvodu, případně na souvisejících otázkách, dohodnout. Soudní jednání se může odehrát v duchu čistě formálním, zejména pokud jsou oba manželé s rozvodem smíření a srozumění.⁶⁸ Ovšem výjimkou není situace, kdy si manželé tzv. vyřizují účty a jednání je třeba soudcem ukázněvat.

---

⁶⁶ § 755 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶⁷ 5-7c Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1986-2017. Český statistický úřad [online]. Dostupné

z:<https://www.czso.cz/documents/10180/61546938/130055180507c.pdf/10b3a4f5-bbff-4adf-8099-926f750fcbc5?version=1.1>. [Citováno dne 2023-08-29].

⁶⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 116. [Citováno dne 2023-08-29].

V důsledku tohoto typu rozvodu nastává pouze zrušení manželství, tedy dochází ke změně statusu osoby.⁶⁹ Samostatně může být následně vedeno soudní řízení o vypořádání společného jmění manželů. Společné jmění manželů rozvodem zanikne, a pokud si jej manželé soudně nevypořádají do tří let od zániku manželství, uplatní se nevyvratitelná právní domněnka, že se manželé vypořádali tak, že hmotné věci jsou *ex nunc* ve vlastnictví toho z bývalých manželů, který je pro potřebu vlastní, své rodiny nebo rodinné domácnosti výlučně jako vlastník užívá, ostatní hmotné věci movité a nemovité jsou v podílovém spoluvlastnictví obou, další majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma.⁷⁰ Jestliže mají manželé společné nezletilé ne zcela svéprávné děti, musí před samotným rozvodem manželství být soudně rozhodnuto o poměru k nim v době po rozvodu manželství; do té doby soud manželství nerozvede.

2.2. Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu

Druhým rozlišovaným typem rozvodu manželství je nesporný rozvod neboli rozvod smluvený či rozvod bez nutnosti zjišťování příčin rozvratu soudem. Tento typ rozvodu byl do právního řádu ČR zaveden v roce 1998, jak vyplývá z podkapitoly 1.4. této práce s názvem *Období po roce 1989*.

Označení tohoto typu rozvodu za smluvený by mohlo vést k mylné domněnce, že se jedná o rozvod na principu dohody. Není tomu tak, i tato varianta je ovládána principem kvalifikovaného rozvratu.⁷¹

Hmotněprávní úprava je obsažena v ustanovení § 757 OZ. Účelem takto modifikovaného typu rozvodu je poskytnout manželům možnost dosáhnout rychleji zániku jejich manželství, pokud jsou ve shodě o všech podstatných otázkách týkajících se nejen příčin rozvratu, ale též jejich případných společných nezletilých potomků a jejich společného majetku.

---

⁶⁹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 116. [Citováno dne 2023-08-29].

⁷⁰ § 741 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁷¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 117. [Citováno dne 2023-08-29].

Zákon ukládá několik podmínek, které je nutno kumulativně splnit, aby mohlo být manželství rozvedeno i bez zjišťování příčin jeho rozvratu. Výchozím předpokladem je, aby manželé podali návrh na rozvod manželství společně, potažmo aby se jeden z manželů připojil k návrhu druhého manžela. Dále musí manželství trvat nejméně jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí, obojí ke dni podání návrhu. Nejedná se o nutnost faktické separace manželů. Manželé spolu mohou před podáním návrhu žít ve společném domě a vést rodinnou domácnost. Společné žití je třeba v tomto kontextu vykládat jako společné sdílení svých zájmů, potřeb, radostí a problémů, v neposlední řadě též i otázku intimního soužití.⁷² Pokud spolu manželé mají nezletilého ne zcela svéprávného potomka, je nutné, aby v rámci řízení o rozvod předložili dříve soudem schválenou dohodu o úpravě poměrů k dítěti po dobu po rozvodu a též o vyživovací povinnosti k dítěti. Druhou dohodou a posledním požadavkem je předložení dohody o vypořádání společného jmění manželů, která musí mít písemnou formu a úředně ověřené podpisy účastníků.⁷³ V praxi nejčastěji dochází k sepsání notářského zápisu o dohodě o vypořádání společného jmění manželů.

Soud musí v rámci ústního jednání dojít k závěru, že uvedená shodná tvrzení manželů o rozvratu a záměru dosáhnout rozvodu jsou pravdivá. Nezkoumá příčiny rozvodu jako takové, pouze musí být přesvědčen o existenci hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceného soužití manželů a nemožnosti očekávání jeho obnovení.⁷⁴

V důsledku nesporného rozvodu dochází nejen k zániku manželství, ale i k vypořádání všech majetkových a bytových otázek.⁷⁵ Z výše vyloženého vyplývá, že stejně tak jako v předchozím typu je nutné před samotným řízením o rozvod manželství, nejprve soudně vyřešit poměr k nezletilým dětem.

---

⁷² HRUŠÁKOVÁ, Milana; KORNEL, Martin. § 758 [Absence manželského či rodinného soužití]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; HULMÁK, Milan; KORNEL, Martin et al. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. s. 437. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgbpwk5t1gi3a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#> [Citováno dne 2023-08-29].

⁷³ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 117. [Citováno dne 2023-08-29].

⁷⁴ § 755 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁷⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 117. [Citováno dne 2023-08-29].

2.3. Ztížený rozvod

Občanský zákoník zavádí dvě varianty ztíženého rozvodu. První tvrdostní klauzuli lze nalézt v ustanovení § 755 odst. 2 písm. a) OZ. I přes prokázaný rozvrat nebude manželství rozvedeno, pokud by to bylo v rozporu se zájmem nezletilého ne zcela svéprávného dítěte. Tento rozpor musí být dán zvláštními důvody, kterými lze rozumět fyzické nebo psychické postižení dítěte.⁷⁶

Druhá tvrdostní klauzule svědčí manželovi a rozumí se jí situace uvedená v ustanovení § 755 odst. 2 písm. b) OZ, podle níž nebude rozvrácené manželství rozvedeno, pokud jsou kumulativně splněny tři podmínky. Za prvé jedná se o zájem manžela, který se „... *na rozvratu porušením manželských povinností převážně nepodílel*...“. Za druhé byla by mu „... *rozvodem způsobena zvlášť závažná újma*...“. A konečně za třetí „... *mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství*...“, zejména se může jednat o zdravotní stav manžela.⁷⁷ Výše zmíněnými podmínkami tak zákon přihlíží k mimořádným okolnostem svědčícím ve prospěch zachování manželství. Manželství bude i přesto rozvedeno, pokud spolu manželé nežijí déle než tři roky. Jedná se oproti tvrdostní klauzuli o výjimku, která si prošla historickým vývojem, jelikož bez ní by manželství bylo fakticky „nerozveditelné“, tak jak tomu bylo v minulosti.

2.4. Rozvodovost v Libereckém kraji v roce 2021⁷⁸

V České republice je rozvod manželství s mezinárodním prvkem již relativně četným jevem, jak vyplývá ze statistických údajů shromážděných Českým statistickým úřadem. Od roku 1995 do roku 2021 lze pozorovat lineární nárůst procentuálního podílu cizinců na rozvodech v ČR.

V roce 1995 bylo na našem území rozvedeno celkem 31 135 manželství, z toho 716 s mezinárodním prvkem. Procentuální podíl rozvodů s mezinárodním prvkem tvořil v roce 1995 celkem 2,3 procenta, přičemž v roce 2021 se jednalo již

⁷⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 117. [Citováno dne 2023-08-29].

⁷⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1. s. 118. [Citováno dne 2023-08-29].

⁷⁸ V rámci této podkapitoly je pracováno s údaji platnými pro rok 2021, a to z toho důvodu, že k dnešnímu dni, tj. 9. 3. 2024, nepublikoval ČSÚ statistické údaje potřebné pro rok 2022 nebo 2023.

o 8,8 procent. V roce 2021 bylo dle statistických údajů na našem území rozvedeno celkem 21 107 manželství, což je nejméně rozvedených manželství za posledních 25 let, přičemž z toho bylo 1 854 s mezinárodním prvkem. Mezinárodní prvek je každoročně nejčastěji představován slovenskou státní příslušností alespoň jednoho z rozvádějících se manželů. Další příčky v roce 2021 obsadili státní příslušníci Ukrajiny, Ruska, Německa, Velké Británie, USA, Vietnamu a Polska.⁷⁹

V porovnání s rokem 2021 již bylo v Libereckém kraji rozvedeno 929 manželství, což představuje podíl o velikosti 4,4 procenta na celorepublikovém úhrnu počtu rozvedených manželství. Mezinárodní prvek byl v Libereckém kraji přítomen u 8,9 procent rozvodů, tedy celkem u 83 případů. Mezinárodní prvek byl tvořen nejčastěji státními příslušníky Slovenska, Ukrajiny, Vietnamu a Polska. Liberecký kraj zaujímá třetí nejnižší pozici v počtu rozvodů připadajících na jednotlivé kraje v ČR.⁸⁰ Z výše popsaného je patrné, že mezinárodní právo soukromé má v této oblasti významné postavení, jelikož se s ním české soudy setkávají téměř u každého dvanáctého řízení o rozvod manželství.

---

⁷⁹ R84 Rozvody cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995–2021. Český statistický úřad [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R84_2021.pdf/3d74d6f3-8ef9-4c38-8c99-deb9baf02fc2?version=1.0. [Citováno dne 2023-09-17].

⁸⁰ Rozvody v Libereckém kraji v roce 2021. Český statistický úřad [online]. 2022. s. 1, 4. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11260/186001331/Rozvody_2021.pdf/1136d280-95c6-4986-bedd-1301dd511b6d?version=1.1. [Citováno dne 2023-09-17].

3. Rozvod manželství s mezinárodním prvkem

Občanský zákoník ustanovení o úpravě rozvodu manželství s mezinárodním prvkem neobsahuje, problematiku ponechává úpravě mezinárodního práva soukromého a jeho pramenům na národní, evropské a mezinárodní úrovni. Jednotlivé právní předpisy obsahující úpravu této problematiky budou analyzovány v dílčích podkapitolách dle výše zmíněných úrovní.

„Mezinárodním právem soukromým se rozumí soubor právních norem, které výlučně upravují soukromoprávní poměry (tj. poměry práva občanského a obchodního) s mezinárodním prvkem, včetně právních norem upravujících postup soudů a jiných orgánů a účastníků, případně i jiných osob, a vztahy mezi nimi vznikající v řízení o soukromoprávních věcech, v němž je obsažen mezinárodní prvek.“⁸¹

Mezinárodní právo soukromé upravuje mezinárodní vztahy mezi osobami soukromého práva, tedy upravuje soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem. Účelem MPS je koordinace národních právních řádů, které se dostávají do kolize v rámci soukromoprávních vztahů; MPS je, lze říct, prostředníkem pro řešení kolize vícero národních právních řádů, podle kterých by bylo možné posuzovat a interpretovat práva a povinnosti ve zkoumaném právním vztahu. Mezinárodní právo soukromé se skládá ze dvou souborů vzájemně nezávislých právních norem – hmotněprávní normy a procesněprávní normy. Na základě hmotněprávních norem dochází k navázání řešené otázky, která se ocitla v kolizi, na rozhodný⁸² právní řád, který bude aplikovaný na daný spor v případě konfliktu dvou a více právních řádů. Kdežto pomocí procesněprávních norem je možné zjistit pravomocný soud, který bude projednávat spor s mezinárodním prvkem. Procesněprávní normy povětšinou zároveň obsahují řešení otázky výkonu a uznání cizích soudních rozhodnutí a otázky doručování písemností v mezinárodním styku. Lze shrnout, že MPS řeší tři základní otázky, tj. pravomoc soudu, určení rozhodného práva a též uznání a výkon cizích rozhodnutí.

---

⁸¹ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 27-28. [Citováno dne 2023-09-02].

⁸² Rozhodným právním řádem se rozumí konkrétní právní řád konkrétně určeného státu podle příslušné metody úpravy.

Mezinárodní právo soukromé jakožto supranacionální právo je předmětem harmonizace na nadnárodní úrovni.

Základním stavebním kamenem MPS je pojem mezinárodní prvek. Pokud bych se snažila nalézt jednotnou definici tohoto stěžejního pojmu, uznávanou napříč vnitrostátní, mezinárodní a unijní úrovní právní úpravy, neuspěla bych.⁸³ Nejzásadnější přítěží při definování tohoto pojmu se jeví skutečnost, že mezinárodní prvek může mít v rámci zkoumaného právního vztahu mnoho podob.⁸⁴ Přesnějším označením pro zákonem terminologicky vžitý pojem „mezinárodní prvek“ se podle několika autorů jeví použití termínů zahraniční⁸⁵ či přeshraniční⁸⁶ prvek. Přikláním se k názoru prof. JUDr. Moniky Pauknerové, CSc., DSc., že terminologická nepřesnost je primárně způsobena tím, že daný prvek sám o sobě mezinárodním není, je „zahraničním“ ve vztahu k druhému pozorovanému právnímu řádu.⁸⁷ Tento prvek je posléze příčinou pro mezinárodnost zkoumaného právního poměru. Mezinárodní prvek je dán v soukromoprávním poměru, jestliže je vztah k zahraničí přítomen u subjektu právního poměru, u předmětu právního poměru, u skutečnosti právně významné pro právní poměr nebo u právního vztahu, který právně souvisí či je závislý na jiném, hlavním právním vztahu, kde tento se řídí cizím právem.⁸⁸

---

⁸³ K tomu příkladem zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v ustanovení § 1 stanovuje, že zákon upravuje poměry s mezinárodním prvkem, ovšem zákonodárce tento pojem nedefinuje.

⁸⁴ KALENSKÝ, Pavel. *Trend of private international law* [online]. Praha: Acadamia, 1971, ISBN 90-247-1221-1.

Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=u0S4lMKnnEC&lpg=PA224&dq=Kalensk%C4%82+%CB%9D:+Trend+of+private+international+law.+1971&hl=cs&pg=PA35#v=onepage&q&f=false>. [Citováno dne 2023-09-02].

⁸⁵ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 24. [Citováno dne 2023-09-02].

⁸⁶ KYSELOVSKÁ, Tereza. *O mezinárodním právu rodinném*. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; HULMÁK, Milan; KORNEL, Martin et al. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgbpwk5tlgi3a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#> [Citováno dne 2023-09-02].

⁸⁷ PAUKNEROVÁ, Monika. *Mezinárodní prvek v soukromoprávním poměru*. In: KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 24. [Citováno dne 2023-09-02].

⁸⁸ POKORNÝ, Milan. *Cizí (mezinárodní) prvek*. In: HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. [online] 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxgg2l2nfpw2z12nfxgc4tpmrsgsx3qoj3gk2y#>. [Citováno dne 2023-09-02].

Mezinárodní prvek u subjektu právního vztahu může být dán tím, že fyzická osoba je cizím státním příslušníkem nebo má obvyklý pobyt ve státě odlišném od druhého subjektu. U právnických osob je mezinárodní prvek dán tím, že jsou buď založeny podle cizího práva, nebo mají sídlo umístěné v zahraničí. Na základě druhotného předmětu právního vztahu, kterým mohou být věci, práva a jiné majetkové hodnoty, pokud se nachází v zahraničí nebo v něm má být daného předmětu dosaženo. Právně významná skutečnost pro vznik, změnu a zánik právního vztahu obsahuje mezinárodní prvek v té podobě, že má daná skutečnost nastat nebo již nastala na území jiného státu; může jí být například chování subjektu, které se považuje za přímý předmět právního vztahu, kterým se realizují práva a povinnosti subjektů.⁸⁹ Mezinárodní prvek v procesním právu může navíc být dán tím, že určitý procesní úkon je třeba provést v zahraničí nebo je třeba rozhodnout o uznání či výkonu cizího rozhodnutí.

Mezinárodní prvek je dále vodítkem k rozlišení soukromoprávních poměrů s absolutně mezinárodním prvkem, kde je dán vztah ke dvěma nebo více státům, tyto se poté jeví orgánu jakéhokoliv státu jako poměry s mezinárodním prvkem, a soukromoprávních poměrů s relativním mezinárodním prvkem, kdy je dán vztah pouze k jednomu cizímu státu, tedy není na první pohled jednoznačně patrný vztah k zahraničí, jelikož orgánu jednoho státu se jeví jako poměr vnitrostátní. Poslední zmíněná kategorie se též označuje za zahraniční vnitrostátní poměry.⁹⁰

V současnosti vlivem vývoje dominují v právních řádech jednotlivých států dvě metody úpravy, podle nichž se právní poměry s mezinárodním prvkem řídí. Těmi jsou přímá a kolizní metoda úpravy. Přímé normy jsou normami hmotněprávními, které samy přímo a bezprostředně upravují práva a povinnosti subjektů právního poměru s mezinárodním prvkem, a to bez jakéhokoliv odkazu na právní řád určitého státu nebo použití kolizní normy. Přímé normy se ocitají ve vztahu speciality k normám kolizním, což znamená, že před nimi mají aplikační přednost. Svůj původ mají obvykle v mezinárodních smlouvách, prostřednictvím kterých dva, potažmo i více států harmonizují a unifikují určitý okruh právních

---

⁸⁹ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 24. [Citováno dne 2023-09-10].

⁹⁰ Tamtéž, s. 25.

poměru.⁹¹ Na otázky neupravené přímými normami se užijí kolizní normy, potažmo vnitrostátní právní úprava.

Kolizní metoda úpravy náleží v určení rozhodného práva za pomoci hraničního určovatele příslušného pro daný právní poměr. Hraniční určovatel, jakožto skutečnost, vyjadřuje nejužší spojení k jednomu z dotčených států, a to z důvodu, že aplikovaným právem by mělo být to, ke kterému mají účastníci právního vztahu nejbliže. Mezi hraniční určovatele patří zejména státní příslušnost (*lex patriae*), místo pobytu (*lex domicilii*), poloha věci (*lex rei sitae*), sídlo rozhodujícího orgánu (*lex fori*), právní řád zvolený účastníky právního vztahu (*lex electa*) nebo právní řád, kterým se řídí dílčí práva a povinnosti primárního právního vztahu (*lex causae*).⁹² Kolizní norma neobsahuje věcnou úpravu, tedy sama o sobě nestanoví práva a povinnosti subjektům právního poměru. Pouze ve spojení s rozhodným právem státu, na nějž odkazuje, se jedná o závazné pravidlo chování.⁹³ Právní poměr ve své podstatě upravují nepřímě jako zprostředkovatelé tím, že konkrétní skutkový stav napojí na hmotněprávní normu, která je příslušná k jeho řešení podle rozhodného práva. K vnitrostátnímu a zahraničnímu právu přistupuje kolizní norma rovnocenně, i z tohoto důvodu jsou vhodnějším nástrojem sjednocení národních právních řádů na mezinárodní úrovni, o čemž svědčí též převažující množství kolizních norem nad množstvím norem přímých na úrovni práva EU.⁹⁴ Kolizní normy jsou obsaženy zejména ve vnitrostátních právních rádech a v právních předpisech EU.

Institut rozvodu manželství je v mezinárodním měřítku právních úprav oblastí poměrně nesourodou, a proto je jeho harmonizace na mezinárodní a unijní úrovni žádoucím jevem. Odlišnosti lze nalézt v celé řadě příkladů. Za prvé některé nečlenské státy EU neumožňují rozvod manželství, těmi jsou nepřekvapivě katolický Městský stát Vatikán a Filipínská republika⁹⁵, výjimka je na Filipínách

---

⁹¹ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 29-30. [Citováno dne 2023-09-10].

⁹² Tamtéž. s. 120, 125-134.

⁹³ Tamtéž. s. 28-29.

⁹⁴ PAUKNEROVÁ, Monika. *Law Applicable to Unilateral Juridical Acts and Uniform Conflict-of-law Rules*. European Journal of Comparative Law and Governance. Advance Articles [online]. Brill | Nijhoff, 2013, 1-15. s. 1. Dostupné z: <https://doi.org/10.1163/22134514-45060015>. [Citováno dne 2023-09-17].

⁹⁵ Odd divorce laws from around the world. In: *Goldberg Jones – Divorce For Men* [online]. 2022. Dostupné z: <https://www.goldbergjones-or.com/divorce/10-odd-divorce-laws-from-around-the-world/>. [Citováno dne 2023-09-17].

udělena pouze muslimské menšině, které je rozvod manželství umožněn za určitých podmínek a v souladu s právem šaría.⁹⁶ Poslední členskou zemí EU, která umožnila rozvod manželství, byla v roce 2011 Maltská republika. V celostátním nezávazném referendu se pro přijetí rozvodové legislativy vyslovilo 53 % Malt'anů při účasti čítající bezmála 72 % oprávněných voličů.⁹⁷ V rámci EU již umožňují rozvod manželství právní systémy všech členských států.

3.1. Vnitrostátní úroveň úpravy rozvodu s mezinárodním prvkem

Jak bylo uvedeno v úvodní části této kapitoly, úpravu MPS nalzáme ve třech úrovních. První z nich je úroveň vnitrostátní, národní. V ČR je na této úrovni základním pramenem úpravy zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Klíčovými částmi zákona ke zkoumanému tématu jsou části zabývající se úvodními ustanoveními a dále část čtvrtá, konkrétně hlava V., která se v rozsahu čítajícím dvacet paragrafů zabývá ustanoveními rodinného práva s mezinárodním prvkem.

ZMPS vznikl v rámci rozsáhlé rekodifikace soukromého práva a nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014. V ustanovení § 2 je stanoveno, že se tohoto zákona použije pouze v mezích vyhlášených mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána, a přímo použitelných ustanovení práva EU.⁹⁸ Z čehož vyplývá, že tyto dvě skupiny právních předpisů mají aplikační přednost před ustanoveními ZMPS; prostor pro aplikaci ZMPS je tedy výrazně omezen. Avšak v důsledku toho, že se ČR neúčastní posílené spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu,⁹⁹ není v tomto ohledu ZMPS při rozhodování sporu českými soudy svým významem odsunut do pozadí a ustanovení týkající se rozhodného práva v oblasti rozvodu manželství jsou primárně použitelná, pokud není v daném případě

---

⁹⁶ Countries Without Divorce. In: *Law for Families* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.lawforfamilies.com/10000768-countries-divorce.html> . [Citováno dne 2023-09-17].

⁹⁷ Malta has lowest divorce rate in EU. In: *Times of Malta* [online]. 2020. Dostupné z: <https://timesofmalta.com/articles/view/malta-has-lowest-divorce-rate-in-eu.804669> . [Citováno dne 2023-09-17].

⁹⁸ Závaznost a přímá použitelnost sekundárních předpisů EU je stanovena v ustanovení článku 288 Smlouvy o fungování Evropské unie – konsolidované znění [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI> . [Citováno dne 2023-09-17]

⁹⁹ Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

uzavřena příslušná mezinárodní smlouva s aplikační předností. Zmíněné další úrovně úpravy MPS budou předmětem navazujících podkapitol.

Nutně použitelná ustanovení právních předpisů neboli imperativní normy plní aktivní obrannou funkci právního řádu.¹⁰⁰ Imperativní normy se aplikují zcela nezávisle na kolizních normách, které určují rozhodné právo. Svým užitím tak omezují prostor použití cizího práva určeného na základě kolizní normy, jelikož se poté smí užít jen na otázky neupravené těmito normami. ZMPS v ustanovení § 3 bližší definici těchto norem neobsahuje.¹⁰¹ Z teorie vyplývá, že se jedná o normy „... které nemohou být v mezích svého předmětu úpravy zásadně zaměněny či nahrazeny cizím právem...“¹⁰². Terminologicky podobným pojmem jenže významově velmi odlišným je v ustanovení § 4 ZMPS zakotvena výhrada veřejného pořádku. Ta plní pasivní obrannou úlohu,¹⁰³ a je tak do jisté míry druhou stranou mince k imperativním normám. Jedná se o souhrn základních pravidel společenského státního zřízení ČR, které se obvykle odráží v ústavních zásadách, na nichž je nutno bez výhrad trvat, a jsou mezi, kterou nelze překročit při používání cizích právních předpisů na základě kolizní normy.¹⁰⁴ Výhrada veřejného pořádku slouží k nápravě možných nepříznivých důsledků použití cizího práva a uplatní se až po provedení výběru rozhodného práva. Konkrétní ustanovení neaplikovatelné na základě výhrady veřejného pořádku se nahradí odpovídajícím tuzemským ustanovením.¹⁰⁵ Výhradu veřejného pořádku lze užít mimo jiné i na uznání cizích soudních rozhodnutí.¹⁰⁶

---

¹⁰⁰ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 196. [Citováno dne 2023-09-19].

¹⁰¹ BŘÍZA, Petr. *§ 3 Nutně použitelná ustanovení právních předpisů*. In: BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; HORÁK, Pavel; PTÁČEK, Lubomír; SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář* [online]. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk232ge2to&tocid=nnptembrgrpwk232ge2to> [Citováno dne 2023-09-19].

¹⁰² KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 236. [Citováno dne 2023-09-19]

¹⁰³ Tamtéž. s. 196.

¹⁰⁴ ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7. s. 257. [Citováno dne 2023-09-19].

¹⁰⁵ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 197-200. [Citováno dne 2023-09-19].

¹⁰⁶ § 4 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

K tomu například Evropský soud pro lidská práva judikoval v rozsudku ze dne 26. června 2014 ve věci č. 65192/11 Mannesson proti Francii, že nejlepší zájmy dítěte vždy převažují nad výhradou veřejného pořádku, tudíž státy ji nemohou namítat jako důvod pro neuznání cizího rozhodnutí, pokud by tím byly nepřiměřeně dotčeny nejlepší zájmy dítěte. Ve stručnosti se jednalo o odmítnutí uznat cizí rozhodnutí (vztah mezi rodiči a dětmi narozenými prostřednictvím náhradní matky) z důvodu výhrady veřejného pořádku (náhradní mateřství je ve Francii zakázáno), ale tím došlo k zásahu do základního lidského práva na soukromý život dětí ze strany francouzských orgánů.

3.1.1. Zákon o mezinárodním právu soukromém

Zákonná ustanovení o určení rozhodného práva pro rozvod manželství jsou vtělena do ustanovení § 50 odst. 1 a 2 ZMPS ve spojení s ustanovením § 49 odst. 1 ZMPS.

Rozhodným právem pro rozvod manželství je právo toho státu, jímž se řídí osobní poměry manželů k okamžiku zahájení řízení o rozvod.¹⁰⁷ Osobní poměry manželů se primárně řídí právem státu, jehož jsou manželé občany, což je podmínka tzv. společné státní příslušnosti. V případě, že mají rozdílné státní příslušnosti, se tyto poměry řídí právem místa jejich společného obvyklého pobytu na území jednoho státu, a pokud ani takto nelze určit rozhodný právní řád, řídí se osobní poměry manželů českým právním řádem.¹⁰⁸ Podpůrně se podle ustanovení § 50 odst. 2 ZMPS použije české právo v případě, že právo státu, na které je odkazováno v ustanovení § 50 odst. 1 ZMPS, rozvod manželství nepřipouští, nebo je ho možné dosáhnout pouze za okolností mimořádně tíživých, současně alespoň jeden z manželů je českým státním příslušníkem nebo má v ČR alespoň jeden z manželů obvyklý pobyt. Subsidiární použití českého práva, jakožto práva *lex fori*, s sebou nese úskalí nebezpečí vzniku tzv. kulhajícího manželství, kdy by v ČR bylo manželství platně zrušeno rozvodem, ovšem v zahraničí by z důvodu nepoužití tohoto cizího práva bylo manželství stále

---

¹⁰⁷ § 50 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

¹⁰⁸ § 49 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

považováno za platné.¹⁰⁹ Z vtělených kolizních norem je patrná snaha o to, aby bylo v rámci řízení o rozvod manželství s mezinárodním prvkem rozhodováno dle práva státu, který je manželům nejbližší.

Zákon zakládá pravomoc českých soudů odlišně pro řízení o rozvod manželství, v němž alespoň jeden z účastníků řízení je státním příslušníkem ČR, případně kdy má žalovaný manžel obvyklý pobyt na území ČR, od ostatních situací. Pravomoc českých soudů při rozhodování v řízení o rozvod manželství je založena, nestanoví-li mezinárodní smlouva nebo přímo použitelný předpis EU¹¹⁰ jinak, pokud je jeden z manželů státním příslušníkem ČR nebo pokud má na území ČR žalovaný manžel obvyklý pobyt.¹¹¹ Pokud není ani jeden z manželů státním příslušníkem ČR nebo občanem členského státu EU a žalovaný manžel nemá na území ČR nebo v jiném členském státě EU obvyklý pobyt, je pravomoc českých soudů dána, pakliže

„... a) oba manželé měli v České republice obvyklý pobyt a žalobce má ještě obvyklý pobyt v České republice,

b) žalobce má obvyklý pobyt v České republice a druhý manžel se připojil k návrhu, nebo

c) žalobce má obvyklý pobyt v České republice a měl tento obvyklý pobyt nejméně po dobu jednoho roku bezprostředně před podáním žaloby.“¹¹²

Ustanovení o uznání cizích právních rozhodnutí se v ZMPS rozdělují do dvou skupin. První skupinu obsaženou v ustanovení § 51 ZMPS tvoří případy uznání rozhodnutí v manželských věcech týkajících se českých občanů. Druhá skupina je obsažena v ustanovení § 52 ZMPS a tvoří ji případy uznání rozhodnutí v manželských věcech týkajících se cizinců.

---

¹⁰⁹ FIŠEROVÁ, Zuzana. § 50 Rozhodné právo pro rozvod. In: BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; HORÁK, Pavel; PTÁČEK, Lubomír; SVOBODA, Jirí. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář* [online]. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 265. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk232ge2to&tocid=nnptembrgrpwk232ge2to> [Citováno dne 2023-09-22].

¹¹⁰ Nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹¹¹ § 47 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

¹¹² § 47 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Napříč ustanovením § 51 ZMPS je stanoveno několik podmínek, které je nutno pro uznání daného rozhodnutí splnit. Dotčené cizí rozhodnutí ve věci rozvodu manželství musí být pravomocné, skutkový základ věci musel být zjištěn způsobem v podstatě vyhovujícím českému právu a nesmí být dán některý z taxativně vymezených důvodů pro odepření uznání.¹¹³ Cizí soudní rozhodnutí se uznávají pouze na základě zvláštního rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR.¹¹⁴

V ustanovení § 52 ZMPS je stanoveno, že bez dalšího, tj. neformálně, se uznávají pravomocná cizí soudní rozhodnutí ve věcech rozvodu manželství, pokud byli všichni účastníci řízení státními občany téhož státu, který dotčené rozhodnutí vydal, případně pokud je dotčené rozhodnutí způsobilé k uznání v domovském státě každého účastníka řízení, pokud jsou tito občany rozdílných států.

3.1.2. Judikatura

Judikát A1: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2019, sp. zn. 21 Cdo 4096/2016.

Ve zkoumaném případě se žalobce, státní příslušník Slovenské republiky a Spojených států amerických, domáhal zrušení manželství rozvodem s žalovanou, státní příslušnicí Spojených států amerických. Soud prvního stupně došel při rozhodování k závěru, že manželé mají rozdílné státní občanství, a tak v důsledku místa jejich posledního společného bydliště, které bylo na území ČR, aplikoval české hmotné právo. Odvolací soud toto rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil.

Žalovaná napadla rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu dovoláním, v němž mimo jiné namítla nesprávné určení rozhodného právního řádu, a to jak soudem prvního, tak druhého stupně. Podle dovolacího soudu bylo významné vyřešení právní otázky, zda se rozvod manželství manželů, z nichž jeden je občanem Spojených států amerických a druhý je občanem Slovenské republiky a současně Spojených států amerických, řídí českým právním řádem.

---

¹¹³ V ustanovení § 51 odst. 1 ZMPS je odkazováno na ustanovení § 15 odst. 1 písm. a) až e) ZMPS obsahující obecnou úpravu důvodů bránících uznání rozhodnutí.

¹¹⁴ §51 odst. 2 a 3 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Dovolací soud po důkladném posouzení došel k závěru, že soudy nižšího stupně pochybily, když z důvodu dvojího občanství žalobce aplikovaly české hmotné právo s odůvodněním, že manželé jsou občany rozdílných států. Jelikož společnou státní příslušností manželů v době zahájení řízení bylo občanství Spojených států amerických, řídí se osobní poměry manželů a v návaznosti na ně i řízení o rozvod manželství příslušným hmotným právem Spojených států amerických, nikoliv českým právem.

Význam tohoto rozhodnutí spočívá v tom, že je nutné při nalézání rozhodného právního řádu posuzovat vícenásobná občanství účastníků řízení vždy každé jednotlivě.

Judikát A2: Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. června 2018, sp. zn. IV. ÚS 3847/16.

Ve zkoumaném případě došlo k odmítnutí ústavní stížnosti. Ovšem jako velmi přínosnou hodnotím část VI. daného usnesení, ve které soudce zpravodaj prof. Jaroslav Fenyk shrnuje problematičnost právní úpravy uznávání cizích rozvodových rozhodnutí.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti uvedla, že rozsudkem Nejvyššího soudu bylo uznáno rozhodnutí o rozvodu soudu v Aleppu (Syrská arabská republika), jímž byl stvrzen rozvod manželství mezi stěžovatelkou a jejím manželem. Stěžovatelka dále uvedla, že o syrském rozvodovém řízení ani o řízení o uznání cizího soudního rozhodnutí vedeném Nejvyšším soudem nevěděla do okamžiku jednání ve věci péče o společné nezletilé děti, a neměla tedy možnost se jakkoliv ve věci vyjádřit. Stěžovatelka prohlásila, že uznání dotčeného rozvodového rozhodnutí zapříčinilo zásadní negativní dopad spočívající zejména v zamítnutí žaloby stěžovatelky o výživné manželky v souvislosti s řízením o rozvodu, které bylo vedeno na návrh stěžovatelky u příslušného okresního soudu, které bylo na základě tohoto uznání zastaveno.

Jelikož nebyla ústavní stížnost podána ve lhůtě stanovené k jejímu podání, Ústavní soud v této věci ústavní stížnost odmítnul. Soudce zpravodaj v nezávazné části usnesení konstatoval, že daný případ ilustruje možnou problematičnost uznávání cizích soudních rozhodnutí, a vyložil důvody pro tuto domněnku. Uvedl, že z ustanovení § 51 ZMPS vyplývá, že „... zákonná právní úprava

s účastenstvím stěžovatelky v řízení o uznání cizího soudního rozhodnutí nepočítá...“¹¹⁵, jelikož toto řízení „... má povahu nesporného řízení, jehož účastníkem je pouze navrhovatel...“¹¹⁶ a „... Nejvyšší státní zastupitelství v řízení hájí veřejný zájem, a to zejména tím, že poukazuje na případné nesplnění podmínek uznání, a do jisté míry tak zastupuje i druhou stranu původního řízení, která není účastníkem a nemá sama příležitost poukázat na případné nedostatky v těchto podmínkách.“¹¹⁷

Upozornil tak, že přestože rozhodnutím o uznání cizího soudního rozhodnutí může být významně zasaženo do práv a zejména statusového postavení toho z manželů, který nepodal návrh na uznání, nemá tento v řízení postavení účastníka, a to ani vedlejšího. Současně nemá tento druhý manžel k dispozici žádný řádný ani mimořádný opravný prostředek proti rozhodnutí Nejvyššího soudu o uznání cizího soudního rozhodnutí.

Judikát A3: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2016 ve věci sp. zn. 32 Ncu 44/2016.

Nejvyšší soud v této věci rozhodoval o žalobě na obnovu řízení o uznání cizího soudního rozhodnutí o rozvodu manželství a zároveň o žalobě pro zmatečnost proti rozsudku, kterým bylo uznáno cizí soudní rozhodnutí.

Nejvyšší soud rozhodl na návrh manžela žalobkyně rozsudkem o uznání rozhodnutí soudu v Aleppu (Syrská arabská republika), jímž byl stvrzen rozvod manželství žalobkyně a jejího manžela. Syrský soud svým rozhodnutím stvrdil, že manželství bylo zrušeno rozvodem, když shledal, že spolu manželé trvale nežijí, manžel žije v ČR a manželka v Sýrii, oba nemají zájem na obnovení manželského soužití, jelikož došlo k trvalému rozvratu a byla vyřešena i otázka nezletilých dětí, které v době po rozvodu zůstaly v péči matky. Nejvyšší soud tak v rozhodnutí o uznání konstatoval, že jsou splněny veškeré podmínky pro uznání stanovené na základě ustanovení § 51 ZMPS. Proti tomuto řízení a v něm vydanému rozhodnutí směřovaly dotčené žaloby podané žalobkyní.

---

¹¹⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. června 2018, sp. zn. IV. ÚS 3847/16

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

Žalobkyně k žalobě pro zmatečnost uvedla, že důvod pro její podání spatřuje ve skutečnosti, že jí byla nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem a vyjádřit se tak k daným skutečnostem ohledně uznání cizího rozvodového rozhodnutí, další důvod spatřovala v konání rozvodového řízení v Sýrii, kterému dle ní bránila překážka litispendence v podobě zahájeného řízení v ČR s totožným předmětem řízení. Důvodem podání žaloby na obnovu řízení byla dle žalobkyně skutečnost, že nemohla provést důkazy ohledně zásadních skutečností, které by dle jejího tvrzení měly za následek pro ni příznivější rozhodnutí ve věci.

Nejvyšší soud ve věci konstatoval, že „... *mimořádné opravné prostředky nelze využít k napadení meritorních rozhodnutí o návrhu na rozvod manželství...*“¹¹⁸. Dovedil, tak z ustanovení § 398 ZŘS, které je speciální vůči ustanovením § 228¹¹⁹ a § 229¹²⁰ OSŘ, z nichž vyplývá, že žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost nejsou v řízení o rozvod manželství přípustné.

V návaznosti na toto rozhodnutí Ústavní soud vyslovil následující:

„Na nepřípustnosti žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost¹²¹ je třeba trvat, a to vzhledem k důvodnému požadavku na zachování právní jistoty a zabránění možného vzniku dvojího manželství v důsledku postupné rozhodovací činnosti obecných soudů.“¹²²

3.2. Unijní úroveň úpravy rozvodu s mezinárodním prvkem

Druhou z úrovní pramenů MPS je úroveň unijní, která se pro ČR stala významnou jejím vstupem do EU dne 1. května 2004.¹²³ K tomuto okamžiku se pro ČR staly závaznými právní předpisy přijaté v režimu práva EU. Podkapitolu o unijních předpisech zařazují záměrně za podkapitolu věnující se vnitrostátnímu ZMPS. Česká republika se neúčastní posílené spolupráce

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2016 ve věci sp. zn. 32 Ncu 44/2016

¹¹⁹ Ustanovení vymezuje podmínky přípustnosti žaloby na obnovu řízení.

¹²⁰ Ustanovení vymezuje podmínky přípustnosti žaloby pro zmatečnost.

¹²¹ Obojí týkající se uznání cizího rozvodového rozhodnutí.

¹²² Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. června 2018, sp. zn. IV. ÚS 3847/16

¹²³ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. Mezinárodní právo soukromé. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 54. [Citováno dne 2023-09-23].

v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky, tedy není pro ČR v této oblasti závazné žádné nařízení EU. V návaznosti na to české soudy v řízení o rozvod manželství s mezinárodním prvkem postupují podle příslušné kolizní úpravy rozhodného práva obsažené v ZMPS, pokud nejsou uzavřeny příslušné mezinárodní smlouvy, které by omezily použití tohoto zákona.

Evropská unie je mezinárodní organizací *sui generis*, jako taková je vystavěna na základě mezinárodních smluv, které mezi sebou uzavřely členské státy, a zároveň disponuje určitými pravomocemi jednotného státu, když na ni členské státy přenesli část svých suverénních rozsáhlých pravomocí.¹²⁴ EU je vybudována na zásadách právního státu. Každá vnější i vnitřní činnost EU je založena na pravidlech stanovených v primárním právu EU.¹²⁵

Právní řád EU je hierarchicky uspořádan. Na vrcholu pomyslné pyramidy se rozprostírá primární právo, které v sobě zahrnuje zakládající smlouvy EU a jejich novelizace. Navazující nižší, ale za to obsáhlejší úroveň je tvořena právem sekundárním. To je odvozené od práva primárního, a tudíž jeho základ leží ve Smlouvách, kdy je vytvářeno prostřednictvím v nich vymezeného zmocnění.¹²⁶

Použité označení „Smlouvy“ v sobě zahrnuje klíčové zřizovací smlouvy, které tvoří páteř celého právního systému EU.¹²⁷ Jsou jimi Smlouva o Evropské Unii a Smlouva o fungování Evropské unie a k nim připojené protokoly. Poslední revize Smluv byla provedena Lisabonskou smlouvou, která nabyla účinnosti dne 1. prosince 2009 a mimo jiné postavila na stejnou úroveň Smlouvy a Listinu základních práv Evropské unie, jež se zároveň stala právně závaznou¹²⁸.

Zmocnění k přijímání sekundárního práva je obsaženo v článku 288 SFEU. V témže ustanovení jsou vymezeny jednotlivé právní akty a jejich závaznost. Definovanými pěti typy jsou nařízení, směrnice, rozhodnutí,

---

¹²⁴ TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír; MALENOVSKÝ, Jiří; PELIKÁNOVÁ, Irena; PETRLÍK, David et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-184-7. s. 99. [Citováno dne 2023-10-02].

¹²⁵ Types of EU law In: *European Commission* [online]. 2023. Dostupné z: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law_en#primary-vs-secondary-law. [Citováno dne 2023-10-02].

¹²⁶ TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír; MALENOVSKÝ, Jiří; PELIKÁNOVÁ, Irena; PETRLÍK, David et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-184-7. s. 99 a 106. [Citováno dne 2023-10-02].

¹²⁷ Tamtéž, s. 100.

¹²⁸ Článek 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii – konsolidované znění [online]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF. [Citováno dne 2023-10-02].

doporučení a stanoviska. Nařízení má obecnou působnost, je závazné v celém svém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech a odsouvá stranou předpisy vnitrostátního práva a vyřazuje je z použití. Směrnice slouží k harmonizaci právních řádů členských států, je závazná co do výsledku, přičemž každý členský stát ho může dosáhnout rozdílně, co do formy a užitých prostředků. Ve vnitrostátním právu může dojít k transpozici nebo implementaci směrnice. Rozhodnutí je závazné v celém svém rozsahu, ovšem pokud jsou v něm uvedeni konkrétní adresáti, je závazné pouze pro ně; tímto se odlišují individuální rozhodnutí od normativních.¹²⁹ Doporučení a stanoviska jsou nezávaznými právními akty, které slouží orgánům EU k vyjádření svého názoru na určitou otázku či k předestření určitého vhodného postupu ve věci.¹³⁰

Právo EU je dotvářeno judikaturou Soudního dvora Evropské unie, který svou rozhodovací praxí vyplňuje mezery v unijním právu a harmonizuje jeho výklad napříč členskými státy.

Prvotně se při právním vztahu s mezinárodním prvkem řeší otázka pravomoci soudu a následně se řeší otázka určení rozhodného práva.

Na tomto místě považuji za vhodné poukázat na nekonzistentní český překlad hraničního určovatele „habitual residence“, který je v unijních předpisech hojně využíván. Zprvu byl tento hraniční určovatel překládán jako „obvyklé bydliště“, což můžeme pozorovat např. v nařízení Brusel II bis a nařízení Řím III, ovšem Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi poukázal na skutečnost, že takový překlad je nepřesný a vhodnější alternativou je termín „obvyklý pobyt“.¹³¹ Termín „obvyklý pobyt“, jak uvedl Nejvyšší soud, je konceptem především skutkovým, tedy faktickým nežli právním, a proto lépe vystihuje autonomní povahu tohoto hraničního určovatele. Tento rozdíl ilustroval na institutu „trvalého bydliště“, který má zejména právní, konkrétně evidenční charakter.¹³² V ZMPS užil český zákonodárce hraniční určovatel „obvyklý pobyt“, což by se v důsledku mohlo jevit tak, že se jedná o dva odlišné termíny označující svébytné hraniční

---

¹²⁹ TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír; MALENOVSKÝ, Jiří; PELIKÁNOVÁ, Irena; PETRLÍK, David et al. Právo Evropské unie. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-184-7. s. 107-110. [Citováno dne 2023-10-02].

¹³⁰ *Druhy právních předpisů*. Online. In: Evropská unie. 2023. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_cs. [Citováno dne 2023-10-02].

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011 ve věci sp. zn. 30 Cdo 2244/2011

¹³² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011 ve věci sp. zn. 30 Cdo 2244/2011

určovatele, přičemž tomu tak není. A proto pozitivně vnímám vývoj, kdy příhodnější verze překladu je již využita v nařízení Brusel II ter, přičemž lze očekávat, že se jednotně bude objevovat i v překladech budoucích nařízení, které budou pracovat s tímto hraničním určovatelem.

3.2.1. Procesněprávní aspekty – nařízení Brusel II ter

Klíčovým procesněprávním předpisem v oblasti rozvodu manželství s mezinárodním prvkem mezi členskými státy EU je nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí. Nařízení Brusel II ter s účinností v celém svém rozsahu ode dne 1. srpna 2022 nahradilo dosavadní úpravu obsaženou v nařízení Brusel II bis¹³³. Řízení o rozvodu manželství s občanem EU, jehož zahájení spadá do časového období do 31. července 2022 včetně, se řídí právní úpravou obsaženou v nařízení Brusel II bis¹³⁴. Nařízení Brusel II ter je závazné pro všechny členské státy EU s výjimkou Dánska.¹³⁵

Věcnou působnost nařízení vymezují ustanovení článku prvního v kapitole první. Nařízení poměrně široce stanoví, že se vztahuje na otázku hledání příslušného soudu v občanských věcech, přičemž je následně tato proklamace zúžena pozitivním vymezením oblastí, na které se toto nařízení použije. Klíčovou oblastí je úprava rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné. Nařízení se též vhodně vztahuje na určité otázky z problematiky rodičovské odpovědnosti a mezinárodních únosů dětí.¹³⁶ Tyto však nejsou obsahem mé diplomové práce, a proto jim nebude nadále věnována pozornost. Následné negativní vymezení dále zužuje rozsah použití nařízení tím, že stanovuje konkrétní podoblasti, které jsou z jeho působnosti vyloučeny, např. správa jmění a dědictví.

---

¹³³ Celým názvem Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

¹³⁴ Čl. 100 odst. 2 nařízení Brusel II ter

¹³⁵ Recitál č. 96 preambule nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹³⁶ Recitál č. 8 preambule nařízení Brusel II ter vyjadřuje důvod úpravy těchto oblastí v jediném předpise tak, že s řízením ve věcech zániku manželství za života manželů je často spjata otázka rodičovské odpovědnosti.

V článku 2 nařízení Brusel II ter jsou obsaženy definice určitých klíčových pojmů. Na tomto místě je vhodné připomenout, že pokud ustanovení práva EU za účelem vymezení svého smyslu přímo neodkazuje na použití práva členského státu, je za potřebí pojmy v něm obsažené vykládat autonomně a jednotně napříč členskými státy EU s ohledem na kontext a cíle sledované právní úpravou. Nejdůležitějšími obsaženými definicemi jsou pro mou práci definice pojmů rozhodnutí a soud. Rozhodnutím se v nařízení Brusel II ter rozumí „... *rozhodnutí soudu členského státu, včetně usnesení, příkazu nebo rozsudku, týkající se rozvodu, rozluky, prohlášení manželství za neplatné nebo rodičovské odpovědnosti*...“¹³⁷. Následně jsou obsaženy dílčí definice, které se podřazují pod pojem rozhodnutí v rámci kapitoly čtvrté nařízení. Ta se týká uznávání a výkonu rozhodnutí, kdy se rozhodnutím rozumí též soudem nařízená předběžná opatření, pokud je nařídil soud příslušný k rozhodnutí ve věci samé, případně i některá opatření související s oblastí rodičovské odpovědnosti. Rovněž v této definici pracuje nařízení se souvisejícím pojmem soud, kterým se pro potřeby nařízení Brusel II ter rozumí každý orgán, který je dle práva jakéhokoliv členského státu příslušný k rozhodování ve věcech spadajících do oblasti jeho působnosti.¹³⁸ Takto široce je pojem soud definován v právu EU zejména z důvodu kompatibility tohoto nařízení s právními řády členských států a v konečném důsledku, aby toto nařízení dopadalo na co nejvíce případů mezi členskými státy. V některých členských státech je umožněno, aby o rozvodu manželství za předem daných nezřídka kdy zpřísněných podmínek rozhodl i orgán jiný než soudní, pokud s tím manželé souhlasí. Takovým orgánem může být jak orgán správní, tak i například notář, který je v daném státě příslušný k vydání rozhodnutí v určitých věcech manželských.¹³⁹ O takovém typu rozvodu hovoříme jako o administrativním.¹⁴⁰ Co se týká rozhodnutí vydaného soudem, tedy i orgánem jiným než soudním, je klíčovým kritériem pro jeho odlišení zejména od pojmu

---

¹³⁷ Čl. 2 odst. 1 nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹³⁸ Čl. 2 odst. 2 bod 1 nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹³⁹ Recitál č. 14 preambule nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁴⁰ ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ, Renáta; ČUHELOVÁ, Kateřina; KOTRECOVÁ, Alexandra; LÁDOVÁ, Pavla et al. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3. s. 61. [Citováno dne 2023-10-15].

veřejná listina přezkum ve věci samé v souladu s vnitrostátním právem členského státu. Jakákoliv dohoda schválená příslušným orgánem a po provedeném přezkumu by měla být uznána a případně i vykonána jako „rozhodnutí“,¹⁴¹ a to v souladu s cílem EU o posílení vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v EU.¹⁴²

3.2.1.1. Určení příslušného soudu

Kapitola druhá, oddíl první nařízení Brusel II ter obsahuje ustanovení týkající se pravidel pro určení příslušného soudu ve věcech rozvodu, rozluky a prohlášení manželství za neplatné. V článku 3 nařízení Brusel II ter je obsaženo základní pravidlo o příslušnosti soudů členských států EU.

„ ... jsou příslušné soudy členského státu, a) na jehož území:

i) mají manželé obvyklý pobyt,

ii) měli manželé poslední obvyklý pobyt, pokud zde jeden z nich ještě bydlí,

iii) má odpůrce obvyklý pobyt,

iv) v případě společného návrhu má alespoň jeden z manželů obvyklý pobyt,

v) má navrhovatel obvyklý pobyt, pokud zde pobýval nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu, nebo

vi) má navrhovatel obvyklý pobyt, pokud zde pobýval nejméně šest měsíců bezprostředně před podáním návrhu a zároveň je státním příslušníkem tohoto členského státu;

nebo b) jehož státními příslušníky jsou oba manželé. “¹⁴³

---

¹⁴¹ Recitál č. 14 preambule nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁴² Recitál č. 54 preambule nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁴³ Článek 3 nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

V řízení má být příslušný soud, který má k účastníkům nejužší vztah, i z tohoto důvodu je nejvhodnějším řešením užití jurisdikčních norem alternativně bez vnitřní hierarchie tak, aby mohla být založena příslušnost více členských států, z nichž si navrhovatel může vybrat ten, který se pro jeho případ bude jevit nejpriznivěji, tzv. *forum shopping*.¹⁴⁴ Je důležité vždy v rámci každého jednotlivého případu zjistit všechny v úvahu přicházející příslušné soudy. Hraničním určovatelem je státní příslušnost, a to buď samostatně u obou manželů, nebo jako přídavné kritérium k obvyklému pobytu navrhovatele. Druhým rozsáhle využitým hraničním určovatelem je obvyklý pobyt, objevuje se v šesti různých variantách pro určení příslušného soudu.

Pro úplnost je v ustanovení článku 4 nařízení Brusel II ter stanoveno, že soud příslušný k rozhodování v řízení podle ustanovení článku 3 je též příslušný k rozhodování o protinávruhu, pokud tento spadá do působnosti nařízení. Pokud členský stát umožňuje přeměnu rozluky na rozvod, pak soud, který vydal rozhodnutí o rozluce, je příslušný i k přeměně této rozluky na rozvod, aniž by byla dotčena příslušnost založená na základě ustanovení článku 3.

Nařízení též počítá s tím, že může nastat situace, kdy nebude možné určit příslušný soud na základě ustanovení článků 3 až 5. Proto je v ustanovení článku 6 vtělenu tzv. zbytková příslušnost. V takovém případě se určí příslušnost soudu podle vnitrostátního práva dotčeného členského státu, a to až na výjimku obsaženou v článku 6 odst. 2 nařízení Brusel II ter. V tomto ustanovení je vtělenu výlučná příslušnost soudu určeného podle článků 3 až 5 pro manžela, který má buď obvyklý pobyt na území některého členského státu, nebo je jeho státním příslušníkem tak, že v jiném členském státě smí být žalován jen v souladu s těmito články. V ustanovení článku 6 odst. 3 je stanoveno, že za podmínky, že není příslušný žádný soud členského státu podle základních jurisdikčních kritérií v ustanoveních článků 3 až 5, tak pokud odpůrce nemá obvyklý pobyt na území EU ani není státním příslušníkem některého z členských států EU, je pro založení

---

¹⁴⁴ PFEIFFER, Magdalena. Souběh sudiště a rozhodného práva pro rozvod mezinárodního manželství a související vypořádání majetkových poměrů. [online]. In: *Právník*. 2020, ročník 159, č. 6/2020, s. 457-472. s. 463 Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2020/2020-6.html?a=3500>. [Citováno dne 2023-10-08].

příslušnosti soudů členských států možné využít i vnitrostátní jurisdikční pravidla.¹⁴⁵

Příklad: Na základě výše uvedených pravidel obsažených v nařízení Brusel II ter provede soudce, u jehož soudu byl podán návrh na rozvod manželství s mezinárodním prvkem, na základě následujících otázek posouzení své příslušnosti:

1. Jsem příslušným soudem podle ustanovení článku 3 nařízení? Pokud nikoliv, postupuji na další otázku.
2. Je podle nařízení příslušný soud jiného členského státu (ustanovení článku 18 nařízení)? Jsou dvě možnosti.
  - a. Ano, pak bez návrhu prohlásím svou nepřislušnost.
  - b. Ne, pak postupuji na další otázku.
3. Bylo u jiného soudu zahájeno mezi týmiž stranami řízení ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné (článek 20 odst. 1 nařízení)? Jsou dvě možnosti.
  - a. Ano, pak bez návrhu přeruším řízení až do doby, než se určí příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první. Pokud je určena příslušnost soudu, který zahájil řízení jako první, pak prohlásím svou nepřislušnost ve prospěch tohoto soudu.
  - b. Ne, pak mohu pokračovat v projednávání dané věci.
4. Pokud není podle nařízení příslušný žádný soud, mohu ještě být příslušným soudem podle vnitrostátního práva na základě tzv. zbytkové příslušnosti vymezené v článku 6 nařízení.

---

¹⁴⁵ PFEIFFER, Magdalena. Souběh sudiště a rozhodného práva pro rozvod mezinárodního manželství a související vypořádání majetkových poměrů. [online]. In: *Právník*. 2020, ročník 159, č. 6/2020, s. 457-472. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2020/2020-6.html?a=3500>. [Citováno dne 2023-10-08].

3.2.1.2. Uznání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských

Proces uznávání a výkonu cizích soudních rozhodnutí je nedílnou součástí nařízení Brusel II ter. V recitálu č. 2 ve spojení s recitálem č. 3 preambule nařízení je cílem EU zvyšovat vzájemnou důvěru v systém soudnictví ostatních členských států tak, aby mohlo docházet k usnadnění pohybu rozhodnutí, veřejných listin a dohod vydaných či uzavřených na základě tohoto nařízení. Kýžená vzájemná důvěra mezi členskými státy odůvodňuje zavedení automatického uznávání rozhodnutí vydaných v jednom členském státě ve druhém členském státě, zejména v situaci, kdy se jedná o pravomocná rozhodnutí, která již nelze v členském státě původu napadnout opravnými prostředky.¹⁴⁶ Zejména není vyžadováno vedení zvláštního řízení v případě aktualizace záznamů o osobním stavu na základě rozhodnutí o rozvodu vydaného v jiném členském státě.¹⁴⁷ V souladu se zásadou vzájemné důvěry a právní jistoty by měly být důvody pro neuznání omezeny na nezbytné minimum a vykládány restriktivně.¹⁴⁸ Zákonodárce zakotvil čtyři důvody, pro něž je možné odmítnout uznání a výkon cizího soudního rozhodnutí a obsáhl je do ustanovení článku 38 nařízení Brusel II ter. Na základě ustanovení článku 70 nařízení Brusel II ter však nemůže být uznání rozhodnutí o rozvodu odmítnuto pouze z důvodu, že právo dotčeného členského státu nepřipouští rozvod manželství na základě týchž skutečností jako právo členského státu, ve kterém bylo rozhodnutí vydáno. Dotčený soud odmítne uznání rozhodnutí o rozvodu:

„ ... a) je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž se uznání dovolává;

b) jestliže odpůrce, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, nebyl písemně vyzooměn o zahájení řízení v dostatečném časovém předstihu a takovým

---

¹⁴⁶ Recitál č. 54 preambule nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁴⁷ Článek 30 odst. 2 nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁴⁸ Recitál č. 55 preambule nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

způsobem, který by mu umožnil přípravu na jednání před soudem, pokud není zjištěno, že odpůrce rozhodnutí jednoznačným způsobem přijal;

c) jestliže je neslučitelné s rozhodnutím vydaným v řízení mezi stejnými stranami v členském státě, v němž se uznání dovolává; nebo

d) jestliže je neslučitelné s dřívějším rozhodnutím, které bylo vydáno v řízení mezi stejnými stranami v jiném členském státě nebo ve třetí zemi, za předpokladu, že toto dřívější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné k uznání rozhodnutí v členském státě, v němž se uznání dovolává.¹⁴⁹

Přestože jsou rozhodnutí o rozvodu uznávána bez potřeby vedení zvláštního řízení, nic nebrání zúčastněné straně dovolat se uznání rozhodnutí u soudu dotčeného státu, nicméně takové rozhodnutí je pouze fakultativní a není nezbytným předpokladem uznání rozhodnutí. Nařízení proto v ustanovení článku 31 neopomíjí ani výčet listin, které musí strana dovolávající se uznání rozhodnutí o rozvodu vydaného ve státě původu předložit soudu jiného členského státu pro účely tohoto uznání. Jsou jimi jedno vyhotovení rozhodnutí a příslušného osvědčení. Rozhodnutí musí splňovat podmínky nezbytné pro uznání jeho pravosti.¹⁵⁰ Soud dotčeného členského státu může stranu požádat o překlad daného rozhodnutí, pokud bez něj není schopen pokračovat v řízení.¹⁵¹ Rozhodnutí musí být přeloženo do úředního jazyka dotčeného státu, pokud jich má více, tak do jednoho z úředních jazyků soudního řízení v místě, kde se strana dovolává uznání rozhodnutí.¹⁵² Co se týká osvědčení, to musí splňovat náležitosti uvedené v ustanovení článku 36, tj. zejména musí být vydané na formuláři, který je přílohou nařízení Brusel II ter. Osvědčení se primárně vyplní a vydá v jazyce rozhodnutí, nicméně na žádost strany jej lze vydat i v jiném úředním jazyce orgánů EU, to ovšem nezakládá povinnost soudu členského státu původu překládat do tohoto jazyka obsah uvedený v takzvaně prázdných textových polích

---

¹⁴⁹ Článek 38 písm. a) –d) nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁵⁰ Článek 31 odst. 1 písm. a) –b) nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁵¹ Článek 31 odst. 3 nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁵² Článek 91 odst. 1 nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

formuláře osvědčení, tento obsah v prázdných textových polích smí být vyplněn i nadále v jazyce rozhodnutí. Je poté povinností strany, která se v jiném členském státě domáhá uznání rozhodnutí, aby předložila překlad obsahu v prázdných textových polích osvědčení, pokud o to požádá soud, u nějž se tohoto uznání dovolává.¹⁵³ Překlad musí být vyhotoven osobou oprávněnou k překladatelské činnosti v jednom z členských států a vyhotoven buď v úředním jazyce dotčeného státu, nebo v jednom z jazyků, které dotčený členský stát sdělil Evropské komisi, že je může přijmout.¹⁵⁴ Česká republika v souladu s ustanovením článku 103 odst. 1 písm. i) nařízení Brusel II ter sdělila, že jazyky přípustnými pro překlady podle ustavení článku 91 odst. 2 jsou čeština a slovenština.¹⁵⁵

Ze samé podstaty věci pak vyplývá, že rozhodnutí o rozvodu manželství, respektive výrok, jímž se manželství rozvádí, nepodléhá výkonu soudního rozhodnutí.

3.2.1.3. Judikatura

Judikát B1: Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2009 ve věci C-168/08.

Soudní dvůr Evropské unie rozhodoval o předběžné otázce týkající se výkladu článku 3 nařízení Brusel II bis, konkrétně s ohledem na postup v případě určení příslušného soudu za situace, kdy manželé mají vícenásobné státní občanství.

Manželé uzavřeli manželství v roce 1979 v Maďarsku. Manželé měli jak maďarskou, tak francouzskou státní příslušnost. Obvyklý pobyt obou manželů byl po celou dobu ve Francii. Následně v roce 2002 podal manžel návrh na rozvod u maďarského soudu. Manželka podala vlastní návrh na rozvod manželství následující rok u francouzského soudu. V roce 2004 došlo rozsudkem vydaným

---

¹⁵³ Článek 31 odst. 2 nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁵⁴ Článek 91 odst. 2 nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

¹⁵⁵ *Nařízení Brusel IIb – Věci manželské a věci rodičovské zodpovědnosti*. Online. In: Portál evropské e-Justice. 2023. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/37842/CS/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast_CZECHIA&action=printMS&init=true&member=1. [Citováno dne 2023-10-21].

maďarským soudem k rozvodu manželství; tento nabyl právní moci. V roce 2005 rozhodl francouzský soud usnesením o nepřipustnosti návrhu na rozvod, který podala manželka, jelikož ve věci již bylo rozhodnuto maďarským soudem. Manželka podala proti tomuto usnesení odvolání. Příslušný odvolací soud rozhodl, že není možné uznat maďarský rozsudek, kterým bylo manželství rozvedeno a z toho důvodu je návrh na rozvod podaný manželkou ve Francii přípustný. Na to reagoval manžel dovoláním, přičemž vytkl odvolacímu soudu, že se nezabýval možnou příslušností maďarského soudu založenou na základě státní příslušnosti obou manželů a uchýlil se pouze ke zkoumání příslušnosti soudu podle obvyklého pobytu manželů, kterým byl francouzský soud. Z těchto důvodů se Nejvyšší soud Francie obrátil na SDEU.

Za nejdůležitější přínos tohoto soudního rozhodnutí považuji skutečnost, že jednou provždy postavilo najisto, že mezi způsoby určení příslušného soudu daného členského státu, které jsou v nařízení Brusel II bis a tím i v nařízení Brusel II ter dány na výběr, neexistuje hierarchie. Je tak ponecháno pouze na manželích, který soud si na základě tohoto ustanovení zvolí, pakliže splňují jakékoliv z podmínek (obvyklý pobyt, státní příslušnost nebo možné kombinace obou hraničních určovatелů) stanovených pro založení příslušnosti soudu ve více členských státech. Přičemž není pochyb o tom, že tato volba může způsobit dosažení i příznivějšího rozhodnutí pro jednoho z manželů.

Judikát B2: Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. července 2016 ve věci sp. zn. 21 Nd 151/2016.

Ve zkoumaném případě manželé, čeští státní příslušníci s trvalým bydlištěm ve Švýcarsku, podali společný návrh na rozvod manželství u Okresního soudu v ČR. Okresní soud předložil věc Nejvyššímu soudu, aby rozhodl, který soud je příslušný k rozhodnutí, neboť chyběly podmínky místní příslušnosti, podle nichž by bylo možné určit příslušný soud.

Nejvyšší soud rozhodl, že na daný případ aplikuje nařízení Brusel II bis, přestože Švýcarsko není členským státem EU, a to v souladu s ustálenou judikaturou SDEU. Ten judikoval, že jednotná kolizní pravidla v rozvodových věcech byla zavedena i z důvodu, aby byl zajištěn co nejširší volný pohyb osob. Z toho důvodu se nařízení Brusel II bis (tudíž i Brusel II ter) použije i za situace,

kdy státní příslušníci členského státu EU mají svůj obvyklý pobyt na území třetího státu. Z rozhodovací praxe SDEU plyne, že se nařízení Brusel II bis (tudíž i nařízení Brusel II ter) použije i v případě, kdy manželé jsou příslušníky nečlenského státu EU, pokud mají společný obvyklý pobyt na území členského státu EU. Důležitým kritériem pro to, aby se v dané věci mohlo použít nařízení Brusel II bis je, aby manželé měli v souladu s jeho podmínkami pro příslušnost dostatečně silné svazky s územím některého členského státu. Recitál č. 12 nařízení Brusel II bis zmiňoval, že se musí jednat o skutečné pouto mezi dotyčnou osobou a příslušným členským státem. Z rozhodnutí SDEU tak vyplynulo, že v situaci, kdy odpůrce není státním příslušníkem členského státu ani nemá na území členského státu obvyklý pobyt, tak pokud je na základě pravidel stanovených pro určení příslušnosti v ustanovení článku 3 nařízení Brusel II bis (tudíž i nařízení Brusel II ter) příslušný ve věci rozhodnout soud členského státu EU, nelze z ustanovení článků 6 a 7 nařízení Brusel II bis (článek 6 odst. 3 nařízení Brusel II ter) dovodit, že by ve věci mohl rozhodnout soud členského státu, jehož příslušnost byla určena na základě vnitrostátního práva.¹⁵⁶

Nejvyšší soud tak v souladu s ustanovením článku 3 nařízení Brusel II bis stanovil, že příslušnost českého soudu je založena, když oba manželé jsou českými státními příslušníky. Ve spojení s ustanoveními § 383 ZŘS a § 85 odst. 1 a § 86 odst. 1 OSŘ dále určil, že místně příslušným soudem je okresní soud, v jehož obvodu měl občan ČR poslední známé bydliště, jelikož se na území ČR nezdržuje ani jeden z manželů.

Význam těchto rozhodnutí shledávám v tom, že se poukazuje na širší použitelnost nařízení Brusel II bis (tím i nařízení Brusel II ter), než jaká je na první pohled ze samotného nařízení patrná. Je vždy nutné zkoumat veškeré možnosti a podmínky, za nichž může dojít k založení pravomoci příslušného soudu, a to zejména v případě, kdy je k rozhodnutí příslušných více soudů členských států EU.

---

¹⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. listopadu 2007 ve věci C-68/07.

Judikát B3: Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. listopadu 2022 ve věci C 646/20.

Zkoumaný případ se týká výkladu pojmu „rozhodnutí“ a jeho odlišení od pojmu „veřejná listina“ s ohledem na automatické uznávání rozhodnutí vydaných v jednom členském státě v členském státě druhém bez nutnosti vedení zvláštního řízení.

V roce 2019 se manželka u matričního úřadu v Německu domáhala zapsání rozvodu do matriky města Berlín.¹⁵⁷ K rozvodu manželství došlo v roce 2018 v Itálii mimosoudní cestou před matrikářem¹⁵⁸. Byly splněny veškeré podmínky kladené italským právem vyžadované pro takové mimosoudní rozvodové řízení – zejm. osobní prohlášení každého z manželů o tom, že si přejí ukončit manželství za podmínek mezi nimi dohodnutých, přičemž se taková dohoda netýká majetku, manželé nemají nezletilé děti nebo potomky s omezenou svéprávností, manželé daná prohlášení učiní u matrikáře nejméně dvakrát v rozmezí 30 dní (přezkum). Následně matrikář vydal manželům osvědčení ve smyslu článku 39 nařízení Brusel II bis, kterým osvědčil rozvod manželů s účinkem ke dni 15. února 2018.

Matriční úřad Berlín se obrátil na příslušný okresní soud s otázkou, zda je dle německého práva zapotřebí předchozího uznání takového rozhodnutí o rozvodu. Soud v usnesení rozhodl tak, že podmínil zápis mimosoudního rozvodu, ke kterému došlo v Itálii, předchozím uznáním ze strany orgánu dohledu nad matrikou v souladu s německým právem. Manželka podala proti usnesení soudu žalobu, které Vrchní zemský soud v Berlíně vyhověl, a tedy konstatoval, že není zapotřebí uznání tohoto rozhodnutí podle německého práva. Orgán dohledu nad matrikou podal proti tomuto rozhodnutí kasační opravný prostředek ke Spolkovému soudnímu dvoru v Německu a domáhal se obnovení daného usnesení.

S ohledem na výše uvedené Spolkový soudní dvůr (Německo) položil SDEU následující předběžné otázky:

---

¹⁵⁷ Manželství bylo uzavřeno v roce 2013 v Německu a bylo zapsané v matrice manželství města Berlín.

¹⁵⁸ Dle čl. 12 nařízení s mocí zákona č. 132/2014 je v Itálii matrikář orgánem zřízeným zákonem, který je oprávněn rozhodnout o rozvodu právně závazným způsobem.

„1) Jedná se v případě zrušení manželství na základě čl. 12 nařízení s mocí zákona č. 132/2014 (Itálie) o rozhodnutí o rozvodu manželství ve smyslu nařízení Brusel IIa?

2) V případě záporné odpovědi na první otázku: musí se ke zrušení manželství na základě článku 12 nařízení s mocí zákona č. 132/2014 (Itálie) přistupovat analogicky podle úpravy obsažené v článku 46 nařízení Brusel IIa, která se týká veřejných listin a dohod? ¹⁵⁹

Na daný případ se použijí ustanovení nařízení Brusel II bis, jelikož zahájené soudní řízení spadá do časového rozmezí před účinností nařízení Brusel II ter. SDEU vyložil, že charakteristickým prvkem pojmu „rozhodnutí“ je možnost jeho přezkumu ve věci samé. Dále dle mého názoru vhodně s daným případem propojil úpravu obsaženou v nařízení Brusel II ter, když konstatoval, že toto nařízení dále vyjasňuje kritérium ¹⁶⁰ pro odlišení pojmů „rozhodnutí“ a „veřejná listina“ a nestanovuje tak v tomto ohledu nové pravidlo oproti nařízení Brusel II bis.

Veřejný orgán, který je příslušný v členském státě k vydání „rozhodnutí“, ve smyslu nařízení Brusel II bis (tedy i nařízení Brusel II ter), musí být schopen provést přezkum podmínek rozvodu z hlediska vnitrostátního práva, jakož i existence a platnosti souhlasu manželů s rozvodem.

Soudní dvůr Evropské unie tak v daném případě konstatoval, že listina osvědčující rozvod, která byla vyhotovena matrikářem členského státu původu (Itálie) a obsahuje dohodu o rozvodu uzavřenou mezi manželi, a jimi potvrzená před tímto orgánem odlišným od soudu v souladu s podmínkami stanovenými právní úpravou tohoto členského státu, včetně provedení přezkumu, je „rozhodnutím“ ve smyslu článku 2 odst. 4 nařízení Brusel II bis.

Další důsledek spatřuji v tom, že italské mimosoudní rozhodnutí o rozvodu tak nepodléhá uznání ze strany německých orgánů dle německého práva s odkazem na automatické uznávání takových rozhodnutí v souladu s článkem 21 odst. 1 nařízení Brusel II bis, které je pro Spolkovou republiku Německo závazné.

---

¹⁵⁹ Bod č. 38 Rozsudku Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. listopadu 2022 ve věci C 646/20.

¹⁶⁰ Je jím přezkum ve věci samé.

3.2.2. Hmotněprávní aspekty – nařízení Řím III

Nařízením Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010 došlo k zavedení posílené spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky.

Institut posílené spolupráce lze pro harmonizaci právních řádů členských států EU využít v souladu s ustanoveními článku 20 Smlouvy o Evropské unii a článků 326 až 334 Smlouvy o fungování Evropské unie. Jedná se o specifický nástroj umožňující seskupení minimálně devíti členských států zahájit pokročilou integraci, harmonizaci nebo spolupráci v určité oblasti práva EU. Institut posílené spolupráce lze využít pouze jako tzv. poslední možnost v případě, kdy selhaly pokusy o jednotnou harmonizaci napříč všemi členskými státy, a EU jako celek tak nemůže dosáhnout v přiměřené době cílů takové spolupráce.¹⁶¹ Posílená spolupráce je otevřena všem členským státům jak při jejím navázání, tak kdykoliv v jejím průběhu, s výhradou dodržení podmínek účasti, resp. i aktů již přijatých v jejím rámci.¹⁶² Posílená spolupráce musí svými cíli směřovat k posilování procesu integrace EU a chránit její zájmy.¹⁶³

Vývoj harmonizačních tendencí EU, v jehož závěru došlo k zavedení posílené spolupráce pro oblast rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky, byl postupný a spletitý. Nejprve byla Evropskou komisí v roce 2005 přijata tzv. zelená kniha o rozhodném právu a příslušnosti soudů v rozvodových záležitostech. Následně o rok později předložila Evropská komise návrh nařízení, kterým se mělo novelizovat tehdy účinné nařízení Brusel II bis, a to ve věcech příslušnosti a rozhodného práva ve věcech manželských. Poněvadž ale nebylo dosaženo v této oblasti jednotného postoje mezi členskými státy EU a ani nešlo očekávat, že by k němu došlo v blízké budoucnosti, byl tento návrh odmítnut.¹⁶⁴ V návaznosti na to patnáct, resp. čtrnáct¹⁶⁵ členských států, jelikož Řecko svou žádost následně stáhlo, podalo Evropské komisi žádost o navázání posílené spolupráce, jelikož vnímaly harmonizaci v oblasti rozhodného práva ve věcech

---

¹⁶¹ The Instrument of Enhanced Cooperation: Pitfalls and Possibilities for Differentiated Integration. Online. *European papers*. 2022, roč. 7, č. 3, s. 1145-1164. ISSN 2499-8249. s. 1146–1147. Dostupné z: <https://doi.org/10.15166/2499-8249/605>. [Citováno dne 2023-10-21].

¹⁶² Článek 328 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie

¹⁶³ Článek 20 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii

¹⁶⁴ Recitál č. 3–5 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁶⁵ Belgie, Bulharsko, Francie, Itálie, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Rakousko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko a Španělsko

rozvodu a rozluky za důležitou. Evropská rada tak přijala rozhodnutí, jímž se povolila posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky.¹⁶⁶ Mezi lety 2012 a 2016 byla dále na základě rozhodnutí Evropské komise potvrzena účast na posílené spolupráci Litvě, Řecku a Estonsku.

Cíli vytyčenými nařízením Řím III jsou vytvoření jasného a soudržného právního rámce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky, a to zejména posílením právní jistoty a určité míry předvídatelnosti, zavedením větší autonomie stran a v neposlední řadě zabráněním nešvaru v podobě *forum shopping*.¹⁶⁷ Právní nejistota je v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky dána především velmi odlišnými vnitrostátními kolizními normami. Manželé, pokud nejsou dostatečně informovaní, mohou mít obtíže při předvídání, které právo členského státu bude užito pro rozvod jejich manželství.¹⁶⁸ Tento problém řeší nařízení Řím III zavedením konkrétních kolizních norem, které budou použitelné mezi zúčastněnými členskými státy, čímž je zvýšena právní jistota v otázce, které rozhodné právo bude na rozvodové řízení manželů užito, a může jim tak být zřejmější, jaký mohou očekávat výsledek. Určitá míra flexibility je nařízením Řím III zaručena tím, že umožňuje volbu rozhodného práva za splnění stanovených podmínek. Jev *forum shopping*, tedy situace, kdy se manželé předhánají v tom, kdo podá dříve žádost o rozvod u určitého soudu členského státu proto, aby se řízení o rozvod řídilo určitým právem a ne jiným, u kterého jeden z manželů předpokládá, že mu přinese výhodnější postavení, a tak i vhodnější ochranu jeho zájmů. Prostor pro *forum shopping* je vytvořen zejména těmito faktory, za prvé nařízením Brusel II ter, které, jak již bylo zmíněno v předchozí části této diplomové práce, obsahuje sedm alternativních možností pro určení příslušnosti soudu, mezi kterými neexistuje hierarchie. Za druhé vnitrostátními hmotněprávními předpisy členských států EU, které obsahují pravidla a podmínky rozvodu, jelikož tyto nejsou harmonizované mezi všemi členskými státy. Posledním třetím faktorem je překážka litispendence stanovená v ustanovení článku 20 nařízení Brusel II ter, podle které se řízení vede primárně

---

¹⁶⁶ Recitál č. 6–7 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁶⁷ Recitál č. 9 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁶⁸ Důvodová zpráva k návrhu nařízení Rady (EU), kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky [KOM (2010) 104 v konečném znění]. In: Evropská komise [online]. s. 3. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010PC0105>. [Citováno dne 2023-10-23].

u toho soudu, u nějž bylo řízení zahájeno jako první, pokud je tento ve věci příslušný. V důvodové zprávě k nařízení Řím III tak bylo stanoveno, že předpokládaným důsledkem zavedení harmonizovaných kolizních norem je snížení rizika nepřiměřeného spěchu manželů k soudu, jelikož soudy zúčastněných členských států budou uplatňovat právní předpisy určené na základě společných jednotných pravidel.¹⁶⁹

Členské státy EU, které se posílené spolupráce v oblasti rozvodu a rozluky neúčastní, i nadále aplikují svá vnitrostátní kolizní pravidla, případně pravidla obsažená v pro ně závazných mezinárodních smlouvách, pro určení rozhodného práva v řízení o rozvodu s mezinárodním prvkem.¹⁷⁰

3.2.2.1. Působnost nařízení

Rozsah působnosti nařízení Řím III je poměrně úzký, vzhledem k jejímu vymezení v ustanovení článku 1 tak, že se nařízení vztahuje jen na rozvod a rozluky v situacích, kdy dochází ke kolizi právních předpisů.¹⁷¹ Tento rozsah je dále upřesněn tím, že z působnosti nařízení jsou vyloučeny otázky právní způsobilosti fyzických osob, existence, platnosti nebo uznání manželství, prohlášení manželství za neplatné, jmen manželů, majetkových důsledků v manželství, rodičovské odpovědnosti apod., a to i když vyvstanou pouze jako předběžná otázka.¹⁷² Dále je postaveno najisto, že se nařízení Řím III vztahuje pouze na soudní řízení zahájené a na dohody o volbě práva uzavřené po 21. červnu 2012.¹⁷³

Dle recitálu 10 preambule spolu s ustanovením článku 2 nařízení Řím III by oblast věcné působnosti a ustanovení nařízení měly být slučitelné s nařízením Brusel II bis, tedy i nynějším nařízením Brusel II ter, které jej nahradilo. Zároveň

---

¹⁶⁹ Důvodová zpráva k návrhu nařízení Rady (EU), kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky [KOM (2010) 104 v konečném znění]. In: Evropská komise [online]. s. 4. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010PC0105>. [Citováno dne 2023-10-23].

¹⁷⁰ PFEIFFER, Magdalena. Souběh sudiště a rozhodného práva pro rozvod mezinárodního manželství a související vypořádání majetkových poměrů. [online]. In: *Právník*. 2020, ročník 159, č. 6/2020, s. 457–472. s. 464 Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2020/2020-6.html?a=3500>. [Citováno dne 2023-10-23].

¹⁷¹ Článek 1 odst. 1 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁷² Článek 1 odst. 2 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁷³ Článek 18 odst. 1 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

by dle ustálené judikatury SDEU nebylo koherentní, kdyby si definice obsažené v jednom či druhém nařízení odporovaly, a proto, i když nařízení Řím III samo neupravuje například definici rozvodu, jakožto klíčového institutu, kolem něhož je vystavěno, je třeba primárně vycházet z definice rozvodu obsažené v nařízení Brusel II ter.¹⁷⁴ Je to i z toho důvodu, že původní záměr Evropské komise spočíval v tom, že kolizní normy nyní obsažené v samostatném nařízení Řím III budou novelou zahrnuty do tehdejšího nařízení Brusel II bis.

Ustanovení článku 4 nařízení Řím III nadepsaného „Univerzální použitelnost“ stanoví „Právo určené tímto nařízením se použije i v případě, že není právem zúčastněného členského státu“¹⁷⁵. Je proto možné, aby rozhodným právem bylo nejen právo členského státu, které se neúčastní posílené spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky, ale i třetího nečlenského státu EU. Náprava možných nepříznivých důsledků konkrétního ustanovení rozhodného práva může být docílena odmítnutím jeho použití, pokud je zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem státu místa soudu.¹⁷⁶ Dále je také v článku 13 nařízení zakotveno, že soudy zúčastněného členského státu, jehož právo neupravuje rozvod vůbec nebo nepovažuje pro účely rozvodového řízení manželství za platné, nejsou povinné manželství rozvést na základě nařízení Řím III.¹⁷⁷

3.2.2.2. Volba práva

Určitá autonomie vůle stran byla zakomponována do ustanovení článku 5 nařízení Řím III. Manželé tak v souladu s ní mohou uzavřít dohodu o volbě rozhodného práva, jímž se bude řídit řízení o rozvod jejich manželství. Taková dohoda musí být písemná, datovaná a podepsaná oběma manželi. Za předpokladu, že právo zúčastněného členského státu, ve kterém mají oba manželé obvyklý pobyt v době uzavření dohody, stanoví pro takovou dohodu dodatečné formální požadavky, musí i tyto být uplatněny. To stejné platí i v situaci, kdy pouze jeden z manželů má obvyklý pobyt na území zúčastněného státu za předpokladu, že

---

¹⁷⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. prosince 2017 ve věci C-372/16.

¹⁷⁵ Článek 4 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁷⁶ Článek 12 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁷⁷ Článek 13 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

druhý z manželů má obvyklý pobyt v jiném než zúčastněném členském státě. Pokud mají manželé obvyklý pobyt v různých zúčastněných členských státech, v době uzavření dohody postačí, pokud budou naplněny dodatečné požadavky stanovené právem pouze jednoho z těchto států, a to za předpokladu, že oba zúčastněné členské státy stanovují různé dodatečné formální požadavky.¹⁷⁸

Volba rozhodného práva pro rozvod manželství je dle nařízení Řím III volbou omezenou, jelikož si manželé mohou zvolit takové právo, které je obsaženo v některé ze čtyř stanovených variant. Zvoleným právem tak může být:

„... a) *právo státu, v němž mají manželé v době uzavření dohody obvyklého bydliště, nebo*

b) právo státu, v němž měli manželé poslední obvyklé bydliště, pokud zde v době uzavření dohody jeden z nich ještě bydlí, nebo

c) právo státu, jehož je jeden z manželů v době uzavření dohody státním příslušníkem, nebo

d) právo místa soudu.“¹⁷⁹

Ze znění samotného ustanovení článku 5 nařízení Řím III vyplývá, že mezi možnostmi není stanovena žádná hierarchie, což dovozují ze slovního spojení „*některé z následujících práv*“¹⁸⁰. Shora citované ustanovení využívá hraniční určovatele obvyklého pobytu a státní příslušnosti, přičemž jejich existence se posuzuje k okamžiku uzavření dohody.

3.2.2.3. Kolizní normy

Nařízení Řím III pamatuje i na situace, kdy nedojde k volbě rozhodného práva mezi manželi, a obsahuje tak i kolizní pravidla, podle nichž dojde k určení rozhodného práva.

---

¹⁷⁸ Článek 7 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁷⁹ Článek 5 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁸⁰ Článek 5 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

V ustanovení článku 8 nařízení je zahrnuta kolizní norma sestávající ze čtyř hierarchicky uspořádaných kolizních pravidel, která za hraniční určovatele v této problematice již tradičně taktéž využívají státní příslušnost nebo místo obvyklého pobytu manželů. Ze zmíněného ustanovení vyplývá, že primárně se rozvod manželství řídí právem státu, v němž mají manželé společný obvyklý pobyt v okamžiku zahájení řízení u soudu, pokud takové právo není, pak se řídí právem státu, v němž měli manželé poslední společný obvyklý pobyt, pokud k ukončení jejich pobytu nedošlo dříve než rok před zahájením řízení u soudu a jeden z manželů v tomto státě pobývá ještě v okamžiku zahájení řízení u soudu. Nelze-li ani tak určit rozhodné právo, pak soud užije právo státu, jehož státními příslušníky jsou oba manželé v okamžiku zahájení řízení u soudu. Pokud není možné na základě žádného z předchozích kritérií určit rozhodné právo, pak jako poslední možnost je zakotveno pravidlo, podle kterého je rozhodným právem právo toho státu, u jehož soudu bylo zahájeno řízení, tedy právo místa soudu.¹⁸¹

V ustanovení článku 10 nařízení Řím III je obsažena výjimka, která stanovuje, že pokud na základě volby práva v souladu s ustanovením článku 5 anebo podle kolizních pravidel zakotvených v ustanovení článku 8 má být jako rozhodné právo použito právo státu, které buď jednomu z manželů nezajišťuje rovný přístup k rozvodu či rozluce z důvodu jeho pohlaví, anebo neupravuje rozvod vůbec, pak se v daném případě subsidiárně použije rozhodného práva *lex fori*, tedy práva místa soudu.¹⁸² Přičemž je dle ustálené judikatury SDEU potřeba vykládat toto ustanovení restriktivně tak, aby jeho prostřednictvím nedocházelo ať už k narušení autonomie vůle manželů ve vztahu k volbě práva dle ustanovení článku 5 nařízení Řím III, nebo k narušení právní jistoty v tom smyslu, že by se rozvodové řízení neřídilo právem státu, k němuž mají manželé nejužší vazby, určeným na základě posloupných pravidel v ustanovení článku 8 nařízení Řím III.¹⁸³

V situacích, kdy má dojít ke změně rozlučky na rozvod, je opět upřednostněna autonomie vůle stran, a tedy teprve až v okamžiku, kdy si manželé sami nezvolí rozhodné právo pro tuto změnu, bude rozhodným právem pro rozvod

---

¹⁸¹ Článek 8 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozlučky

¹⁸² Článek 10 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozlučky

¹⁸³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020 ve věci C-249/19.

právo téhož státu, jaké bylo použito na rozluky. Pakliže takové právo neumožňuje změnu rozluky na rozvod, určí se rozhodné právo podle kolizní normy obsažené v ustanovení článku 8 nařízení Řím III, nedojde-li v souladu s ustanovením článku 5 k jiné dohodě mezi manželi.¹⁸⁴

3.2.2.4. Judikatura

Judikát B4: Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. prosince 2017 ve věci C-372/16.

Ve zkoumaném rozhodnutí se SDEU zabýval vymezením působnosti nařízení Řím III, konkrétně zda do působnosti nařízení spadá i soukromý rozvod učiněný na základě jednostranného prohlášení jedním z manželů před náboženským soudem.

V době původního řízení měli manželé, státní příslušníci Německa a Sýrie, svůj obvyklý pobyt v Německu. Manžel prostřednictvím svého zástupce vyslovil před náboženským soudem v Sýrii rozvodovou formuli a v souladu s právem šaría tento soud prohlásil manželství za rozvedené. Soud v Německu poté na základě žádosti manžela uznal toto syrské rozhodnutí o rozvodu. Manželka v reakci na toto uznání podala návrh na zrušení rozhodnutí o uznání s ohledem na fakt, že nebyly splněny podmínky pro uznání rozvodu.

SDEU nejprve připomněl, že v jiném svém rozhodnutí již konstatoval, že se nařízení Řím III ani nařízení Brusel II bis nepoužijí na uznání rozhodnutí o rozvodu vydané ve třetím státě. Přesto v daném případě byl výklad nařízení relevantní, protože se ustanovení unijního práva stala použitelnými v důsledku vnitrostátních právních předpisů.¹⁸⁵

SDEU konstatoval, že ačkoliv nejsou soukromé rozvody z působnosti nařízení Řím III výslovně vyloučeny, nicméně napříč ustanoveními nařízení se hovoří o „soudu“ a „řízení“, z čehož vyplývá, že se nařízení týká výlučně rozvodů prohlášených státním soudem, veřejným orgánem nebo pod jeho

---

¹⁸⁴ Článek 9 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

¹⁸⁵ Bod č. 28 odůvodnění rozsudku soudního dvora Evropské unie ze dne 20. prosince 2017 ve věci C-372/16.

dozorem,¹⁸⁶ tedy do jeho působnosti nespadá takový rozvod, který je výsledkem jednostranného prohlášení, které učinil jeden z manželů před náboženským soudem.¹⁸⁷ SDEU dále upozornil, že třebaže není v nařízení Řím III pojem „rozvod“ přímo definován, bylo by inkohorentní vykládat jej odlišně od nařízení Brusel II bis (nyní již nařízení Brusel II ter), které jeho definici obsahuje, a to jelikož nařízení Řím III v preambuli mimo jiné uvádí, že by jeho věcná působnost a obsažená ustanovení měly být slučitelné právě s nařízením Brusel II bis. V neposlední řadě SDEU uvedl, že i když několik členských států v letech následujících po přijetí nařízení přidalo do vnitrostátního práva možnost prohlásit rozvod bez zásahu státního orgánu, k zahrnutí soukromých rozvodů do působnosti nařízení by mohlo dojít pouze na základě novelizace, kterou je oprávněn učinit výlučně unijní normotvůrce.¹⁸⁸

Judikát B5: Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020 ve věci C-249/19.

Soudní dvůr Evropské unie se v tomto svém rozhodnutí zabýval výkladem ustanovení článku 10 nařízení Řím III. V původním řízení vyvstala otázka, zda má být tento článek, který zní *„Jestliže rozhodné právo podle článků 5 nebo 8 neupravuje rozvod nebo jednomu z manželů nezajišťuje rovný přístup k rozvodu nebo rozluce z důvodu jeho pohlaví, použije se právo místa soudu.“*¹⁸⁹, vykládán doslova tak, že se vztáhne pouze na situace, kdy rozhodné právo neupravuje institut rozvodu v žádné podobě, anebo vykládán extenzivně tak, že se vztáhne i na situace, kdy rozhodné právo rozvod připouští, ale z pohledu práva místa soudu za velmi přísných podmínek, když vyžaduje předcházející řízení o rozluce, což je řízení, které není zakotveno v právu místa soudu.

SDEU striktně odmítl členským soudem nabízenou druhou variantu výkladu s tím, že konstatoval, že z doslovného výkladu nijak nevyplývá možnost použít právo místa soudu v případě, kdy rozhodné právo institut rozvodu upravuje. Učinil tak s přihlédnutím mimo jiné k recitálu č. 26 preambule nařízení

---

¹⁸⁶ Bod č. 39 odůvodnění rozsudku soudního dvora Evropské unie ze dne 20. prosince 2017 ve věci C-372/16.

¹⁸⁷ Bod č. 49 odůvodnění rozsudku soudního dvora Evropské unie ze dne 20. prosince 2017 ve věci C-372/16.

¹⁸⁸ Bod č. 47 odůvodnění rozsudku soudního dvora Evropské unie ze dne 20. prosince 2017 ve věci C-372/16.

¹⁸⁹ Článek 10 nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky.

Řím III, které, byť se primárně vztahuje k článku 13 nařízení, lze v kontextu zjišťování významu slovního spojení „neupravuje rozvod“ relevantně užít, poněvadž v rozsahu tohoto slovního spojení stanovuje, že skutečnost, že rozhodné právo „rozvod neupravuje“, má být vykládána tak, že právo daného členského státu „neobsahuje institut rozvodu“.

Dovolím si tvrdit, že pokud by ustanovení článku 10 nařízení Řím III nebylo vykládáno restriktivně, mohlo by docházet k jevu *forum shopping*, tedy že by jeden z manželů podal návrh na rozvod manželství u soudu příslušného dle nařízení Brusel II ter z důvodu, že jeho právo nemá s řízením o rozvod spojené pro něj přísnější podmínky, například předcházející rozluku, které by se manžel tímto chtěl vyhnout. A tedy by tento příslušný soud užil na daný případ výjimku stanovenou v článku 10 a aplikoval tak právo *lex fori*, které tuto z pohledu manžela přísnější podmínku neobsahuje. Takový přístup by byl v naprostém rozporu s cíli nařízení uvedenými v úvodu této kapitoly.

3.3. Mezinárodní úroveň úpravy rozvodu s mezinárodním prvkem

Jelikož má každý stát své normy mezinárodního práva soukromého, byla jeho úprava v minulosti značně nejednotná a mohla vyvolávat nejistotu, kterým právním řádem se bude daný soukromoprávní vztah řídit. Nejen z tohoto důvodu byla přijata řada mezinárodních smluv harmonizujících ustanovení MPS.

Vztah vnitrostátních předpisů a mezinárodních smluv je řešen v základním zákoně ČR, tj. v Ústavě České republiky. Na základě ustanovení článku 10 Ústavy jsou součástí právního řádu ČR vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci daly obě komory Parlamentu souhlas a jimiž je ČR vázána. V případě, že mezinárodní smlouvou bude v totožné věci stanoveno něco jiného než v zákoně, má tato mezinárodní smlouva aplikační přednost před zákonem.¹⁹⁰ V případě, že dojde ke splnění všech tří podmínek stanovených v ustanovení

---

¹⁹⁰ Článek 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, § 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

článku 10 Ústavy, je mezinárodní smlouva bez dalšího projevu vůle státu, tzv. *ex constitutione*, součástí vnitrostátního právního řádu.¹⁹¹

Vzájemný vztah předpisů EU a mezinárodních smluv bývá většinou upraven přímo v ustanoveních unijních předpisů, pokud výslovně upraven není, pak je nutné hledat řešení v primárním právu EU nebo v pravidlech mezinárodního práva veřejného,¹⁹² zejména ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu ze dne 23. května 1969. Možných řešení je několik a vždy závisí na konkrétním případě, tedy buď může dojít k nahrazení mezinárodní smlouvy nařízením EU ve věcech jím upravených a ve zbytku bude použita mezinárodní smlouva, nebo dojde k přednostnímu použití nařízení EU, jestliže stanoví něco jiného než mezinárodní smlouva, anebo bude mezinárodní smlouva použita i nadále.¹⁹³ Z ustanovení primárního práva EU vyplývá, že „... *práva a povinnosti vyplývající ze smluv uzavřených před 1. lednem 1958 nebo pro přistupující státy přede dnem jejich přistoupení... nejsou Smlouvami dotčeny.*“¹⁹⁴ A dále stanovuje, že jsou-li „... *uvedené smlouvy neslučitelné se Smlouvami, použije příslušný členský stát či členské státy všech vhodných prostředků k odstranění zjištěných neslučitelností.*“¹⁹⁵ Pokud dojde ke střetu mezi nařízením EU a ustanovením mezinárodní smlouvy uzavřené EU jako organizací, pak se jedná o střet pramenů práva EU a v tomto případě má mezinárodní smlouva přednost před sekundárním právem EU.¹⁹⁶

---

¹⁹¹ MIKULE, Vladimír; SUCHÁNEK, Radovan. *Čl. 10 [Vázanost mezinárodními smlouvami]*. In: SLÁDEČEK, Vladimír; MIKULE, Vladimír; SUCHÁNEK, Radovan; SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky. Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-590-9. s. 125. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgzpwwk232geztc&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#> [Citováno dne 2023-09-24].

¹⁹² KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 61. [Citováno dne 2023-09-25].

¹⁹³ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 61. [Citováno dne 2023-09-25].

¹⁹⁴ Článek 351 Smlouvy o fungování Evropské unie – konsolidované znění [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI> . [Citováno dne 2023-09-25].

¹⁹⁵ Článek 351 Smlouvy o fungování Evropské unie – konsolidované znění [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI> . [Citováno dne 2023-09-25].

¹⁹⁶ Článek 216 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské – konsolidované znění [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI> . [Citováno dne 2023-09-25].

Ve střetu se může ocitnout i více mezinárodních smluv navzájem, které jsou pro daný stát závazné. Tyto střety řeší Vídeňská úmluva o smluvním právu. V situaci, kdy se ve střetu ocitnou dvě smlouvy, přičemž první z nich je vázán pouze jeden stát a oba státy jsou vázány druhou smlouvou, má smlouva zavazující oba státy přednost.¹⁹⁷ V případě, že jsou oba státy vázány dvěma smlouvami, je možných několik řešení. Zejména bývá jejich vztah upraven výslovně alespoň v jedné ze smluv. Pokud nikoliv, tak se zkoumá, zda mají mezinárodní smlouvy tentýž přímý a nepřímý předmět.¹⁹⁸ Pokud je mají totožný, pak dle Vídeňské úmluvy o smluvním právu platí pravidlo *lex posterior derogat legi priori*. A pokud je totožný nemají, Vídeňská úmluva o smluvním právu se neuplatní a platí obecné pravidlo *lex specialis derogat legi generali*.¹⁹⁹

K tomuto tématu se jeví nejvhodnější dělení mezinárodních smluv dle počtu jejich smluvních stran na vícestranné, tj. multilaterální, a dvoustranné, tj. bilaterální.

Většina sjednocujících vícestranných mezinárodních smluv vznikla na půdě Haagské konference o mezinárodním právu soukromém. HCCH je mezinárodní organizací a jejím cílem je postupná harmonizace pravidel MPS.²⁰⁰ Mezi první témata, která se stala předmětem sjednocovacích tendencí HCCH na počátku 20. století, patřila oblast rozvodu manželství s mezinárodním prvkem. První Haagská úmluva o rozvodu a rozluce přijatá dne 12. června 1902 se zabývala rozhodným právem a určením pravomocného soudu.²⁰¹

Dnes na mezinárodní úrovni neexistuje v oblasti rozhodného práva pro rozvod manželství s mezinárodním prvkem nebo stanovení pravomocného soudu v téže věci žádná vícestranná mezinárodní smlouva, jejímž signatářem by byla ČR. Významná je v tomto ohledu Haagská úmluva o uznávání rozvodů a zrušení

---

¹⁹⁷ Čl. 30 odst. 4 písm. b) Vídeňské úmluvy o smluvním právu ze dne 23. května 1969

¹⁹⁸ KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1. s. 62-64. [Citováno dne 2023-09-25].

¹⁹⁹ Tamtéž. s. 64.

²⁰⁰ Čl. 1 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2008 Sb. m. s., o Statutu Haagské konference mezinárodního práva soukromého

²⁰¹ OUTLINE – HAGUE DIVORCE CONVENTION. Online. In: *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2008. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/1fc38f44-e769-44c7-a3d0-ee9eebc02a57.pdf>. [Citováno dne 2023-09-24].

manželského soužití ze dne 1. června 1970.²⁰² Jedná se o jedinou vícestrannou smlouvu, která je v oblasti rozvodu manželství s mezinárodním prvkem pro ČR závazná. Hlavním cílem Úmluvy je usnadnění postupu uznávání cizích rozvodových rozhodnutí vydaných jedním signatářským státem ve druhém signatářském státu tak, aby bylo zajištěno stejné postavení rozvedených manželů ve všech signatářských státech. Posledním přistoupiším státem byla v roce 2013 Albánie a stala se tak celkem dvacátým smluvním státem úmluvy. Zbýlymi signatářskými státy jsou Austrálie, Kypr, ČR, Slovenská republika, Dánsko, Egypt, Hongkong, Estonsko, Finsko, Švýcarsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemí, Norsko, Polsko, Portugalsko, Moldavsko, Švédsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku.²⁰³

V článku 2 Úmluvy o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití je stanoveno, že ve všech smluvních státech budou uznávány rozvody manželství, pokud „... *ve státě, ve kterém byl podán návrh na rozvod ke dni podání žádosti:*

1. měl odpůrce své bydliště, nebo

2. navrhovatel tam měl své bydliště a mimo to byla splněna jedna z těchto podmínek: a) toto bydliště nebylo kratší než 1 rok před podáním návrhu; b) manželé tam měli poslední společné bydliště, nebo

3. oba manželé byli příslušníky tohoto státu, nebo

4. navrhovatel byl příslušníkem tohoto státu a mimo to byla splněna jedna z těchto podmínek: a) navrhovatel tam měl své bydliště, nebo b) tam měl své bydliště nepřetržitě po dobu jednoho roku alespoň částečně obsaženou ve dvouletém období předcházejícím podání návrhu, nebo

5. navrhovatel ve věci rozvodu byl příslušníkem tohoto státu a mimo to byly splněny obě tyto další podmínky: a) navrhovatel byl přítomen v tomto

---

²⁰² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě a uznání rozvodů a zrušení manželského soužití ze dne 23. srpna 1970

²⁰³ STATUS TABLE. In: *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=80>. [Citováno dne 2023-09-24].

*státě ke dni podání návrhu a b) manželé měli poslední společné bydliště ve státě, jehož právo v době podání návrhu neuznávalo rozvod.*²⁰⁴

V článku 8 Úmluvy o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití je stanoveno „... *jestliže s přihlédnutím ke všem okolnostem nebyla vykonána náležitá opatření, aby odpůrce byl informován o návrhu na rozvod nebo zrušení manželského soužití, nebo jestliže odpůrce nemohl uplatnit svá práva, může být uznání rozvodu nebo zrušení manželského soužití odmítnuto.*“²⁰⁵ Toto ustanovení hodnotím jako velmi významné především z důvodu, že umožňuje odmítnout uznání takových rozhodnutí, vydaných v řízení o rozvodu manželství, v nichž nemohla být řádně prosazena práva odpůrce, zejména s ohledem na vylíčení skutkového stavu a zkoumání rozvodových důvodů.

V článku 19 Úmluvy o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití je stanoveno, že nejpozději při ratifikaci či přístupu si může stát vyhradit právo podle odstavce 1 „... *neuznat rozvod... mezi dvěma manželi, kteří v době rozhodnutí byli výlučně jeho státními příslušníky, postupovalo-li se podle práva jiného než toho, které určuje jeho mezinárodní právo soukromé, pokud by postup podle tohoto práva nevedl k témuž výsledku, jako kdyby se postupovalo podle uvedeného právního řádu...*“²⁰⁶ a v článku 24 je stanoveno, že se tato úmluva použije na všechna uznání bez ohledu na dobu, kdy k rozvodu manželství došlo, a dále možnost výhrady, že „... *tato Úmluva se nebude vztahovat na rozvody..., k nimž došlo přede dnem, kdy Úmluva v tomto státu vstoupila v platnost.*“²⁰⁷ Česká republika učinila výhradu k článku 19 odst. 1 a k článku 24 této úmluvy.²⁰⁸

V článku 95 nařízení Brusel II ter je upraven mimo jiné jeho vztah k Haagské úmluvě o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití tak, že ve vztazích mezi členskými státy EU má toto nařízení přednost před použitím této úmluvy ve věcech shodně upravených nařízením Brusel II ter i úmluvou. Prostor

---

²⁰⁴ Čl. 2 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití

²⁰⁵ Čl. 8 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití

²⁰⁶ Čl. 19 odst. 1 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití

²⁰⁷ Čl. 24 vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití

²⁰⁸ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití

pro použití úmluvy je tedy markantně zúžen, jelikož zůstává použitelné pouze mezi devíti signatářskými státy.

Druhou, ale pro ČR významnější skupinou smluv jsou smlouvy dvoustranné. Jedná se o smlouvy o právní pomoci uzavřené mezi ČR a dalším státem. Do závazků vyplývajících z dvoustranných smluv o právní pomoci uzavřených tehdejší ČSSR nebo ČSFR vstoupila po svém vzniku i samostatná ČR a stala se tak jejich smluvní stranou. Předmětem úpravy těchto smluv bývají zejména podmínky vzájemného uznávání rozhodnutí, ovšem mohou být v těchto smlouvách obsažena i řešení, kdy se právní řády těchto států dostanou do kolize, a to co do rozhodného práva i určení pravomocného soudu. Konkrétní smlouva o právní pomoci uzavřená mezi Českou republikou a Mongolskem bude obsahem páté kapitoly této diplomové práce.

3.3.1. Judikatura

Judikát C1: Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. září 2009 ve věci C-478/07

V daném případě šlo o vyřešení předběžné otázky ve sporu mezi americkou společností Rudolf Ammersin GmbH (dále jen „Ammersin“), která provozovala obchod s distribucí nápojů, a českým národním podnikem Budějovický budvar, pivovar, (dále jen „Budvar“), o registraci ochranné známky „Bud“. Budvar usiloval, aby společnosti Ammersin bylo zakázáno pod ochrannou známkou „American Bud“ uvádět na trh pivo vyráběné americkým pivovarem z důvodu, že na základě dvoustranných smluv mezi ČR a Rakouskou republikou je užívání názvu „Bud“ v Rakousku vyhrazeno pivo vyráběnému v ČR.

SDEU v tomto rozhodnutí judikoval přednostní použití dvoustranné smlouvy ze dne 11. června 1976 o ochraně údajů o původu, označení původu a jiných označení zemědělských a průmyslových výrobků odkazujících na původ uzavřené mezi ČR a Rakouskem před nařízením Rady (ES) č. 510/2006 ze dne 20. března 2006 o ochraně zeměpisných označení a označení původu zemědělských produktů a potravin z důvodu, že dvoustranná smlouva časově spadá do období před vstupem Rakouska do EU.

3.4. Dílčí závěr

Z analýzy jednotlivých úrovní úpravy rozvodu manželství s mezinárodním prvkem subjektivně hodnotím, že rozvod manželství mezi občany EU je v určitých aspektech snazší než rozvod manželství mezi občany nečlenských zemí EU. Jako největší pozitivum vnímám větší předvídatelnost průběhu rozvodového řízení i s ohledem na jeho předpokládaný výsledek u rozvodu manželství mezi občany různých členských států EU. Zapříčiněno je to koherentními harmonizovanými kolizními normami pro určení příslušného soudu obsaženými v nařízení Brusel II ter, ještě větší míra předvídatelnosti převládá mezi občany těch členských států, které se účastní posílené spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky a je pro ně tak závazné nařízení Řím III.

Rozvod s občanem nečlenského státu EU není z pohledu občana ČR o nic složitější než rozvod mezi občanem ČR a občanem členského státu EU. Je tak z důvodu, že ČR je vázána přímo použitelnými nařízeními EU, která je ČR povinna aplikovat přednostně před vnitrostátním právem. V situaci, kdy jako občanka ČR podám návrh na rozvod manželství ať již s občanem EU, nebo s občanem třetí země k českému soudu, bude tento svou příslušnost zkoumat dle nařízení Brusel II ter. Nařízení Brusel II ter stanoví v článku 94, že ve věcech jím upravených má přednost před mezinárodními smlouvami, které byly mezi členskými státy uzavřeny k okamžiku vstupu v platnost nařízení Brusel II bis. Pokud český soud bude příslušným soudem, pak, jelikož není ČR vázána nařízením Řím III, použije své vnitrostátní normy MPS k určení rozhodného práva opět v obou případech, tedy pokud neexistuje v daném případě mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána a která by tak měla přednost před použitím kolizních norem upravených ZMPS.

Situace je nejkomplicovanější, pokud se jedná o rozvod manželství občanů různých nečlenských států EU. I v této situaci je usnadněn postup, pokud je mezi státy uzavřena mezinárodní smlouva, která mezi nimi unifikuje pravidla pro stanovení příslušného soudu a pro určení rozhodného práva. Pokud takové mezinárodní smlouvy není, pak státy postupují dle svého vnitrostátního MPS. Vnitrostátní předpisy o mezinárodním právu soukromém se v různých zemích výrazně liší. Vzniká tak značná právní nejistota mezi účastníky takového řízení,

jelikož jim nemusí být dopředu známe, podle kterého práva a jakým způsobem bude řízení o jejich rozvod manželství vedeno.

Pokud by se ČR rozhodla do budoucna účastnit posílené spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky, pak by došlo zejména k zavedení institutu volby práva a tím zakotvení větší míry flexibility v porovnání se současnou úpravou obsaženou v ZMPS, která takovou volbu neumožňuje. Použití ZMPS by poté bylo upozaděno nejen ve prospěch nařízení Brusel II ter, ale i nařízení Řím III ve věci rozvodu manželství s mezinárodním prvkem.

Přestože autonomie vůle je důležitým prvkem MPS, není v nařízení Brusel II ter umožněna prorogace, tedy volba příslušného soudu na základě dohody, která obsahuje shodnou vůli manželů. Manželé tak nemohou komplexně řídit svůj rozvod manželství, kdy sice mohou učinit volbu rozhodného práva v souladu s nařízením Řím III, pokud jsou státními příslušníky členského státu účastnícího se posílené spolupráce, ovšem nemohou svou vlastní volbou ustanovit příslušný soud.

4. Komparace právní úpravy ČR a vybraného členského státu EU

V rámci této kapitoly se zaměřím na porovnání právní úpravy rozvodu manželství a rozvodu manželství s mezinárodním prvkem dle právního řádu ČR a Slovenské republiky. Slovensko jsem k porovnání vybrala z několika důvodů. Prvním je, že ze statistických údajů vyplývá, že české soudy se ve své rozhodovací praxi v řízení o rozvod manželství s mezinárodním prvkem nejčastěji setkávají s případy, kdy alespoň jeden z manželů je státním příslušníkem Slovenské republiky, což je způsobeno historickou tradicí společného státu, z čehož vyplývá druhý důvod, kdy považuji za zajímavé pozorovat, jak se vyvinuly právní předpisy upravující rozvod manželství po separátním třicetiletém vývoji. V jednotlivých podkapitolách zanalyzuji uzavřenou dvoustrannou smlouvu o právní pomoci v občanských věcech, dále vymezím odlišnosti v právní úpravě rozvodu s mezinárodním prvkem prostřednictvím analýzy českého a slovenského zákona o mezinárodním právu soukromém, v neposlední řadě vymezím odlišnosti samotné úpravy rozvodu v českém a slovenském právním řádu.

4.1. Dvoustranná mezinárodní smlouva o právní pomoci

Česká republika a Slovensko uzavřely dvoustrannou mezinárodní smlouvu o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, která vstoupila v platnost dne 5. dubna 1993.²⁰⁹ Tato smlouva byla změněna Protokolem o změně a doplnění Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech.²¹⁰

Článek 21 této dvoustranné mezinárodní smlouvy je jediným významným ustanovením ve věci rozvodu manželství s mezinárodním prvkem. Tento článek

---

²⁰⁹ Sdělení ministra zahraničních věcí č. 209/1993 Sb., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech

²¹⁰ Sdělení ministra zahraničních věcí č. 65/2014 Sb., o sjednání Protokolu o změně a doplnění Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech z 29. října 1992 a jejího Závěrečného protokolu

se zabývá uznáváním rozhodnutí o rozvodech manželství, přičemž je v něm stanoveno, že na území jedné smluvní strany se uznávají pravomocná rozhodnutí o rozvodu manželství vydaná na území druhé smluvní strany v souladu s Haagskou úmluvou²¹¹ o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití ze dne 1. června 1970.²¹² Protokol o změně a doplnění této smlouvy nepřinesl v tomto ohledu žádnou změnu.

Z důvodu, že úprava rozhodného práva a určení příslušného soudu ve věci rozvodu s mezinárodním prvkem není obsahem této smlouvy, řídí se tyto ve vztahu k ČR a Slovensku příslušnými, zejména unijními předpisy.

4.2. Komparace českého a slovenského zákona o mezinárodním právu soukromém

Do konce roku 2013 byl v ČR účinný zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, který byl ke dni 1. 1. 2014 zrušen a nahrazen zákonem č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém. Před účinností naposledy zmíněného zákona byla úprava rozvodu manželství s mezinárodním prvkem v ČR i na Slovensku téměř²¹³ doslovně shodná, protože se jednalo o zákon přijatý za doby trvání společného státu, a změny následně přijímané již v rámci samostatných států se této oblasti nedotýkaly.

Kolizní normy určující rozhodné právo jsou ve slovenském právním řádu vtěleny do ustanovení § 22 zákona č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom (v této kapitole dále jen „SZMPS“). Využitými hraničními určovateli v této oblasti jsou dle slovenského práva státní příslušnost a právo místa soudu, v ZMPS je k těmto navíc použit obvyklý pobyt jako hraniční určovatel. Podle slovenské právní úpravy je rozhodným právem pro rozvod manželství s mezinárodním prvkem právo toho státu, jehož jsou oba manželé státními příslušníky v době zahájení řízení. Pokud jsou manželé občany různých

---

²¹¹ Haagská úmluva o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití ze dne 1. června 1970 je obsažena v podkapitole 3.3. této práce, s názvem *Mezinárodní úroveň rozvodu s mezinárodním prvkem*.

²¹² Článek 21 Sdělení ministra zahraničních věcí č. 209/1993 Sb., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech

²¹³ Jediným rozdílem bylo užití pojmosloví, kdy v ČR bylo v zákoně ponecháno „právo československé“ a na Slovensku došlo v tomto ohledu k novelizaci a užívá se „právo slovenské“, dále v ČR bylo ponecháno „Československá socialistická republika“ na Slovensku toto bylo odstraněno potřebnou novelou.

států, pak se rozvod jejich manželství řídí právem slovenským.²¹⁴ V české právní úpravě rozhodného práva se obsahově shoduje ustanovení o tom, že primárně je rozhodným právem právo toho státu, jehož jsou manželé státními příslušníky v době zahájení řízení, byť je to koncipováno v návaznosti na právo, jímž se řídí osobní poměry manželů.²¹⁵ Odlišně se přistupuje dle ZMPS k situaci, v níž jsou manželé občany různých států. Dle ustanovení § 49 odst. 1 věty druhé ZMPS se nejprve použije právo státu, v němž mají oba manželé obvyklý pobyt, toto v slovenské právní úpravě zcela absentuje, a teprve pokud takového není, se přistoupí k použití českého práva jako práva místa soudu.

Shodně je v obou právních úpravách řešena situace, při níž se má užít cizího právního řádu, který rozvod neumožňuje vůbec či jen za okolností mimořádně obtížných, a alespoň jeden z manželů je občanem nebo má na území státu obvyklý pobyt²¹⁶ (respektive dle slovenské úpravy žije na jejím území delší čas²¹⁷), pak se užije právo místa soudu.

Pravomoc slovenských soudů k řízení o rozvod manželství s mezinárodním prvkem je dle ustanovení § 38 odst. 1 SZMPS založena, pokud je alespoň jeden z manželů slovenským občanem. Toto ustanovení je částečně shodné s ustanovením § 47 odst. 1 ZMPS, přičemž k založení pravomoci českých soudů navíc postačí, aby měl žalovaný v ČR obvyklý pobyt. Při určování příslušného soudu k řízení o rozvodu, kde je alespoň jeden z manželů slovenským občanem, není v SZMPS nijak reflektován obvyklý pobyt žalovaného jako hraniční určovatel. V ustanovení § 38 odst. 2 SZMPS je řešena odlišná situace, kdy ani jeden z manželů není slovenským občanem. V takovém případě může být pravomoc slovenského soudu v řízení o rozvod manželství založena buď tak, že alespoň jeden z manželů má na území Slovenska pobyt a zároveň je možné takové vydané rozhodnutí slovenského soudu uznat ve státech, jejichž jsou manželé občany, anebo může být založena tím, že alespoň jeden z manželů má

---

²¹⁴ § 22 odst. 1 zákona č. 97/1963 Zb., o mezinárodním práve súkromnom a procesnom, ve znění účinném ke dni 1. června 2023. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/1963/97/ZZ_1963_97_20230601.pdf

²¹⁵ § 50 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

²¹⁶ § 50 odst. 2 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

²¹⁷ § 22 odst. 2 zákona č. 97/1963 Zb., o mezinárodním práve súkromnom a procesnom, ve znění účinném ke dni 1. června 2023. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/1963/97/ZZ_1963_97_20230601.pdf

na Slovensku pobyt delší čas.²¹⁸ ZMPS rovněž řeší odděleně situaci, kdy jsou oba manželé cizinci, ovšem ve vztahu ke slovenskému právu za využití odlišných hledisek, prostřednictvím kterých dojde k určení pravomocného soudu. V českém právu je v takovém případě vždy nutné, aby měl žalobce na území ČR obvyklý pobyt, v jednotlivých případech je poté specifikován další požadavek²¹⁹, který pokud bude splněn, bude v takovém řízení pravomocným soudem soud český.

Oba právní předpisy řeší shodně otázku uznávání pravomocných rozhodnutí ve věcech rozvodu manželství tak, že tyto se uznávají zvláštním rozhodnutím soudu, pokud byl alespoň jeden z manželů občanem Slovenska²²⁰ (resp. ČR²²¹). ZMPS na rozdíl od SZMPS řeší i otázku uznávání pravomocných rozhodnutí ve věcech rozvodu pro případ, kdy ani jeden z manželů nebyl občanem ČR.²²²

Jelikož je Slovensko členským státem EU, ustupuje použitelnost SZMPS do pozadí ve prospěch nařízení Brusel II ter, které obsahuje ustanovení o určení příslušnosti soudu a uznání a výkonu rozhodnutí mimo jiné ve věcech rozvodu manželství s mezinárodním prvkem. V oblasti kolizních norem určujících rozhodné právo je význam SZMPS značný, jelikož pro Slovensko není závazné nařízení Řím III. V obou případech je tomu stejně i v ČR v případě použitelnosti ZMPS.

4.3. Komparace právní úpravy rozvodu ve slovenském a českém právu

Rozvod manželství je na Slovensku upraven zákonem č. 36/2005 Zb., o rodině a o zmene a doplnení niektorých zákonov (v této kapitole dále jen „SZOR“). Rozvod manželství je v obou právních úpravách zakotven jako způsob zániku manželství za života obou manželů. Dle české právní úpravy může

---

²¹⁸ § 38 odst. 2 zákona č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, ve znění účinném ke dni 1. června 2023. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/1963/97/ZZ_1963_97_20230601.pdf

²¹⁹ Např. § 47 odst. 2 písm. b) ZMPS tímto požadavkem je, aby se druhý manžel k návrhu připojil, nebo dle § 47 odst. 2 písm. c) ZMPS, aby měl žalobce obvyklý pobyt na území ČR i nejméně jeden rok bezprostředně před podáním žaloby.

²²⁰ § 65 zákona č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, ve znění účinném ke dni 1. června 2023. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/1963/97/ZZ_1963_97_20230601.pdf

²²¹ § 51 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

²²² § 52 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

manželství za života obou manželů zaniknout ještě v důsledku změny pohlaví manžela²²³, což SZOR nezná. Právní řády obou států neznají institut rozluky.

V obou právních úpravách je zakotven pouze jeden důvod, pro který lze manželství rozvést. Ve slovenské právní úpravě se označuje jako vážný rozvrat manželství, kdežto dle české právní praxe jako kvalifikovaný rozvrat. Největší rozdíl mezi českou a slovenskou právní úpravou rozvodu vidím v tom, že slovenské právo zná pouze tzv. sporný rozvod, tedy rozvod se zjišťováním příčin rozvratu manželství.

Dle § 23 odst. 1 SZOR vztahy mezi manželi musí být tak vážně narušené a trvale rozvrácené, že manželství nemůže plnit svůj účel a od manželů nelze očekávat obnovení manželského soužití.²²⁴ Obdobně je v českém právu kvalifikovaný rozvrat vymezen i v § 755 odst. 1 OZ, avšak není explicitně stanoveno, že manželství již nemá plnit svůj účel. Dle SZOR je účelem manželství založení rodiny a řádná výchova dětí.²²⁵ SZOR nadto stanovuje, že k rozvodu manželství je možné přistoupit pouze v odůvodněných případech²²⁶, z čehož vyplývá, že k rozvodu manželství má slovenský soud přistoupit jen v odůvodněných nejzazších případech. Soud má dále povinnost zjišťovat, zda jsou splněny podmínky pro rozvod manželství a zároveň v řízení o rozvod manželství zjišťuje příčiny, které k vážnému rozvratu manželství vedly, a přihlíží k zájmům nezletilých potomků.²²⁷

Dalším zásadním rozdílem slovenské právní úpravy od té české je spojení řízení o rozvod manželství a péči o nezletilé potomky manželů v jedno řízení, a to dle ustanovení § 100 zákona č. 161/2015 Zb., Civilný mimosporový poriadok (v této kapitole dále jen „CMP“), ve spojení s ustanovením § 24 odst. 1 SZOR,

---

²²³ § 29 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²²⁴ § 23 odst. 1 zákona č. 36/2005 Zb., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění účinném ke dni 1. ledna 2023. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2005/36/ZZ_2005_36_20230101.pdf

²²⁵ Čl. 1 zákona č. 36/2005 Zb., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění účinném ke dni 1. ledna 2023. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2005/36/ZZ_2005_36_20230101.pdf

²²⁶ § 22 zákona č. 36/2005 Zb., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění účinném ke dni 1. ledna 2023. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2005/36/ZZ_2005_36_20230101.pdf

²²⁷ § 23 odst. 2 zákona č. 36/2005 Zb., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění účinném ke dni 1. ledna 2023. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2005/36/ZZ_2005_36_20230101.pdf

z něhož vyplývá, že v témže rozsudku soud manželství rozvede a upraví výkon práv a povinností k nezletilým potomkům.

SZOR neobsahuje ustanovení obsahující tzv. tvrdostní klauzule jako v ustanovení § 755 odst. 2 OZ, podle kterých soud manželství nerozvede navzdory tomu, že je kvalifikovaně rozvráceno. Za příznivější i přesto hodnotím právní úpravu rozvodu v ČR, jelikož za splnění zákonných podmínek dovoluje tzv. nesporný rozvod, tedy rozvod bez zjišťování příčin rozvratu²²⁸, čímž je urychlena i rozhodovací činnost soudů.

Řízení o rozvod manželství lze v obou zemích shodně zahájit pouze na návrh některého z manželů, jak vyplývá z ustanovení § 384 odst. 1 ZŘS shodně s ustanovením § 23 odst. 1 SZOR. Rozdílně je v ZŘS stanoveno, že se může jednat i o společný návrh manželů²²⁹, s ohledem na rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu. Místní příslušnost soudu v řízení o rozvod manželství je stanovena na základě týchž podmínek v obou právních úpravách, srov. ustanovení § 383 ZŘS shodně s ustanovením § 92 CMP.

---

²²⁸ Blíže pojednání v podkapitole 2.2. Rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu.

²²⁹ § 384 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

5. Komparace právní úpravy ČR a vybraného nečlenského státu EU

V rámci této kapitoly se zaměřím na smlouvu o právní pomoci, která je uzavřena mezi ČR a Mongolskem, dále pak budu porovnávat právní úpravu rozvodu obsaženou v právním řádu České republiky a v právním řádu Mongolska, jelikož by na mongolské právo mohlo být odkázáno v konkrétním případě rozvodu manželství jako na právo rozhodné. Komparaci a analýzu ustanovení právě mongolského práva týkajících se rozvodu a též rozvodu s mezinárodním prvkem jsem zvolila s ohledem na početní zastoupení mongolské menšiny ve městě Česká Lípa, které je mým rodištěm. V Libereckém kraji žije přes 2 000 osob s mongolským občanstvím, přičemž přes 96 % z nich v okrese Česká Lípa²³⁰, kde celkově žije nejpočetnější mongolská komunita v celé ČR.²³¹

5.1. Dvoustranná mezinárodní smlouva o právní pomoci

Česká republika uzavřela s Mongolskem dvoustrannou smlouvu o právní pomoci dne 15. října 1976, která byla vyhlášena pod č. 106/1978 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí ze dne 30. března 1978 o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech.

Tato smlouva tedy mimo jiné obsahuje řešení situace, kdy se právní řády ČR a Mongolska dostanou do kolize v otázce zrušení manželství. V ustanovení článku 22 jsou stanoveny kolizní normy pro určení rozhodného práva, přičemž z jeho obsahu vyplývá, že využívanými hraničními určovateli jsou státní příslušnost a právo místa soudu, *lex fori*. V článku 22 odst. 1 smlouvy je stanoveno, že rozhodným právem při zrušení manželství je právo toho státu, jehož jsou oba manželé státními příslušníky v době podání návrhu na rozvod

---

²³⁰ Cizinci v Libereckém kraji v roce 2022 (předběžné údaje). Český statistický úřad [online]. s. 6. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11260/209158328/cizinci2022.pdf/ae7a992e-d1cd-4a0f-9ead-8933a9578c8c?version=1.1>. [Citováno dne 2023-11-02].

²³¹ Česká Lípa jako hlavní město mongolské menšiny. Co nejvíc trápí tamní obyvatele? Online. In: CNN Prima NEWS. 2022. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/v-ceske-lipe-jako-hlavni-mesto-mongolske-mensiny-co-trapi-tamni-obyvatele-186475>. [Citováno dne 2023-11-02].

manželství.²³² Dle odstavce druhého se užije právo místa soudu, pokud je vždy jeden z manželů státním občanem jedné smluvní strany. V takovém případě soud, který vede řízení, postupuje podle právního řádu svého státu.²³³

V ustanovení článku 23 se řeší otázka určení příslušného soudu v řízení o zrušení manželství. V případě, kdy mají manželé společnou státní příslušnost, je v řízení příslušný soud té smluvní strany, jejímiž státními příslušníky byli oba manželé v době podání návrhu. Navíc pokud manželé v době podání návrhu mají bydliště na území druhé smluvní strany, je i soud tohoto státu příslušný v řízení o zrušení manželství.²³⁴ Pokud je vždy jeden z manželů státním příslušníkem jedné smluvní strany a druhý naopak druhé smluvní strany, pak je příslušný soud té smluvní strany, na jejímž území mají oba manželé bydliště, přičemž pokud má každý z manželů bydliště na území vždy jednoho ze států smluvní strany, pak jsou ke zrušení manželství příslušné soudy obou smluvních stran.²³⁵

Díky této smlouvě je umožněno vzájemné automatické uznávání soudních rozhodnutí vydaných ve státě smluvní strany.²³⁶ V případě Mongolska je tedy uznání rozhodnutí o rozvodu manželství automatické a není třeba zahájení dalšího řízení a vydání rozhodnutí o uznání v ČR.

5.2. Komparace právní úpravy rozvodu v mongolském a českém právu

Ustanovení o rozvodu manželství jsou v mongolském právním řádu vtělena do samostatného zákona o právu rodinném (anglicky *Family law Act*) ze dne 11. června 1999, s účinností ode dne 1. srpna 1999. Kdežto v českém právním řádu je úprava manželského práva s účinností ode dne 1. ledna 2014

---

²³² Čl. 22 odst. 1 Vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 106/1978 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech

²³³ Čl. 22 odst. 2 Vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 106/1978 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech

²³⁴ Čl. 23 odst. 1 Vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 106/1978 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech

²³⁵ Čl. 23 odst. 2 Vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 106/1978 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech

²³⁶ Čl. 55 Vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 106/1978 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech

součástí občanského zákoníku. Mongolský zákon o právu rodinném (v této kapitole dále jen „MZPR“) čítá celkem tři rozsáhlejší články týkající se rozvodu manželství, v českém občanském zákoníku se rozvodu manželství věnují celkem čtyři obsáhlé paragrafy.

V ČR rozhodují o rozvodu manželství výhradně soudy, kdežto v Mongolsku jsou k rozvodu manželství pravomocné jak soudy, tak i v zákonem vymezených případech orgán odlišný od soudu, kterým je Úřad pro evidenci rodin občanů (anglicky *Citizens family registration office*).

Dle ustanovení článku 12 odst. 12.1. MZPR lze manželství rozvést pouze ze zákonných důvodů, což je shodné s dikcí ustanovení § 754 OZ, že manželství zaniká jen z důvodů stanovených zákonem. Dle mongolského práva je zcela vyloučeno, aby došlo k rozvodu manželství, pokud je manželka těhotná nebo pokud mají manželé společného potomka, který je mladší jednoho roku. Na tomto ustanovení je patrný zájem mongolského zákonodárce na zvýšené ochraně rodiny jako základu společnosti.²³⁷ Česká právní úprava takový zákaz neobsahuje. Dle OZ je jediným zákonným důvodem rozvodu hluboký, trvalý a nenapravitelný rozvrat manželství. V mongolském právu můžeme spatřovat určitou podobnost, kdy zákonným důvodem pro rozvod manželství je, že již není možnost, aby došlo ke smíření manželů.

Rozvod manželství v Mongolsku před orgánem odlišným od soudu je možný pouze za kumulativního splnění podmínek, kterými jsou shodný souhlasný projev vůle manželů k rozvodu manželství, neexistence potomka mladšího osmnácti let a mezi manželi nejsou sporné jejich majetkové poměry. Manželé se mohou samostatně s podepsanými žádostmi o rozvod manželství obrátit na příslušný mimosoudní orgán, který tyto žádosti vyřídí do 30 dnů od jejich podání, a pokud jsou výše uvedené podmínky splněny, může tento orgán jejich manželství rozvést.²³⁸ V českém právním řádu se tato varianta rozvodu nevyskytuje, jelikož v ČR o rozvodu manželství mohou rozhodovat pouze soudy. Co se týče kladených podmínek, lze pozorovat určité částečné podobnosti s nesporným rozvodem upraveným v českém právním řádu, ten klade některé

---

²³⁷ (Čl. 12 odst. 12.2. a čl. 4 odst. 4.3. mongolského zákona o právu rodinném). *Mongolia: Family Law of 1999* [online]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ed91a1c2.html> . [Citováno dne 2023-11-3]

²³⁸ (Čl. 13 odst. 13.2. mongolského zákona o právu rodinném). *Mongolia: Family Law of 1999* [online]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ed91a1c2.html> . [Citováno dne 2023-11-3]

přísnější požadavky zejména v podobě podmínky, že manželství trvalo alespoň jeden rok a manželé spolu déle než šest měsíců nežijí. Vzhledem k tomu, že je v Mongolsku tento typ řízení svěřen do pravomoci mimosoudního orgánu, mohou manželé za splnění zákonných podmínek dosáhnout rozvodu rychleji, než by tomu bylo v klasickém soudním řízení.

Dle mongolského práva rozhoduje v ostatních případech soud na základě návrhu jednoho z manželů, případně společného návrhu obou manželů, přičemž jej za manžela může podat i ustanovený opatrovník v případě, že není plně způsobilý k právním úkonům. Je ponecháno na uvážení soudu v souladu s článkem 14 odst. 14.12. MZPR, zda shledá za nutné přerušit řízení až na tři měsíce, v jejichž rámci má přijmout veškerá opatření k pokusu o smíření manželů. Soud manželství rozvede, teprve pokud neexistuje šance na smíření manželů. V ZŘS je v ustanovení § 389 odst. 2 pouze stanoveno, že soud má při jednání vést manžele k odstranění příčin rozvratu a má usilovat o jejich smíření. Dle mongolského práva soud v rámci řízení o rozvod rozhoduje rovněž o úpravě poměrů k nezletilým dětem a vypořádává společné jmění manželů.²³⁹ Tento aspekt je odlišný od české právní úpravy, kdy společné jmění manželů rozvodem sice zaniká, ale nemusí vždy zároveň dojít k jeho vypořádání, o čemž následně může být vedeno samostatné soudní řízení.

Odlišně od OZ obsahuje MZPR ustanovení o úpravě rozvodu manželství s mezinárodním prvkem. V ustanovení článku 12 odst. 12.3. MZPR je stanoveno, že rozhodným právem ve věci rozvodu manželství cizích státních příslušníků nebo osob bez státní příslušnosti před mongolským soudem je vždy mongolské právo, pokud není mezinárodní smlouvou, která je pro Mongolsko závazná, stanoveno něco jiného. Dále je v ustanovení článku 14 odst. 14.10. MZPR stanoveno, že rozvod manželství mezi mongolským občanem a cizím státním příslušníkem nebo osobou bez státní příslušnosti, o němž bylo rozhodnuto v zahraničí, je uznáván jako platný i v Mongolsku, pokud není v rozporu s mongolským právem nebo mezinárodní smlouvou, která je pro Mongolsko závazná. Taková ustanovení v OZ zcela absentují a úprava rozvodu s mezinárodním prvkem je v ČR zcela

---

²³⁹ (Čl. 14 odst. 14.5.-14.8. mongolského zákona o právu rodinném). *Mongolia: Family Law of 1999* [online]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ed91a1c2.html> . [Citováno dne 2023-11-3]

ponechána mezinárodnímu právu soukromému a jeho úpravě na vnitrostátní, mezinárodní a unijní úrovni.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo podat ucelený přehled problematiky rozvodu manželství s mezinárodním prvkem, a to zejména v teoretické rovině. Napříč prací jsem se snažila uchopit institut rozvodu manželství s mezinárodním prvkem ve světle hmotného a procesního mezinárodního práva soukromého. V úvodu práce byl vymezen cíl práce, shrnuty důvody, které mě vedly k výběru tohoto tématu, a předestřen obsah jednotlivých kapitol v souladu se zásadami pro vypracování.

Další část mé práce se zabývala historickým vývojem zániku manželství na území dnešní ČR, kde jsem se snažila akcentovat především vývoj rozvodu manželství jako jeden ze způsobů, kterým manželství dle současné právní úpravy zaniká. V rámci jednotlivých vývojových etap jsem vyložila nejdůležitější mezníky, které měly vliv na formování předpokladů, jejichž splnění bylo vyžadováno k zániku manželství. Stanovila jsem, že úprava zániku manželství byla zpočátku zcela podrobena kanonickému právu a světská moc tak nemohla do těchto záležitostí zasahovat. Postupným vývojem došlo k sekularizaci manželského práva a světské soudy tak mohly ve věcech manželských rozhodovat. V rámci této kapitoly jsem analyzovala příslušná ustanovení ABGB, který byl na našem území v oblasti manželského práva účinný až do roku 1950. Na počátku roku 1950 se stal účinným zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který byl přijat v období tzv. právnícké dvouletky. Ustanovení tohoto zákona týkající se rozvodu manželství a i na něj navazujícího zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, byly zkoumány v závěru kapitoly.

V navazující druhé kapitole jsem se věnovala současné právní úpravě rozvodu manželství, tak jak je obsažena v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V rámci této kapitoly jsem nejprve vysvětlila jednotlivé způsoby zániku manželství, tj. smrt jednoho z manželů, prohlášení jednoho z manželů za mrtvého, prohlášení manželství za neplatné, zánik manželství v důsledku změny pohlaví jednoho z manželů, a poté jsem se již věnovala rozboru samotného rozvodu manželství.

Za stěžejní kapitolu považuji kapitolu třetí, v níž jsem se zabývala mezinárodními souvislostmi rozvodu manželství jak na úrovni vnitrostátního práva, tak i na úrovni unijního a mezinárodního práva. Nejprve jsem se po úvodní části kapitoly, v níž jsem poskytla definice pojmů, které vnímám jako stěžejní pro MPS, zabývala právními předpisy na vnitrostátní úrovni úpravy. Detailně jsem rozebrala ustanovení zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, které se týkají rozvodu manželství s mezinárodním prvkem. Nejdříve jsem se zabývala kolizními normami, prostřednictvím kterých se určí rozhodné právo pro rozvod. V důsledku toho, že pro ČR není závazné nařízení Řím III, které bylo přijato v režimu posílené spolupráce, zůstávají významná ustanovení o určení rozhodného právního řádu v ZMPS. Poté jsem se věnovala ustanovením o určení příslušného soudu a uznání cizích rozhodnutí. Použitelnost ZMPS je v tomto ohledu značně odsunuta do pozadí nařízením Brusel II ter, které obsahuje závazná procesní ustanovení o určení příslušného soudu a uznání a výkonu cizího rozhodnutí. V další části kapitoly jsem se zabývala unijní úpravou rozvodu manželství s mezinárodním prvkem. Postupně jsem podrobně rozebrala nařízení Brusel II ter a nařízení Řím III. Poslední úroveň, kterou jsem se v rámci této kapitoly zabývala, byla úroveň mezinárodní, kde jsem především vymezila příslušné prameny práva, kterými jsou zejména multilaterální mezinárodní smlouvy a dále dvoustranné smlouvy o právní pomoci, stanovila jsem též jejich použitelnost a vztah k předpisům vnitrostátního i unijního práva. U jednotlivých úrovní úpravy rozvodu s mezinárodním prvkem jsem uvedla příslušnou judikaturu, kterou jsem se pokusila analyzovat.

V závěrečných dvou kapitolách jsem se zaměřila na komparaci právních předpisů ČR o rozvodu manželství s mezinárodním prvkem s právními předpisy jiných států. V rámci těchto kapitol byly využity poznatky z kapitoly druhé.

V kapitole čtvrté jsem porovnávala příslušné české a slovenské právní předpisy. Vzhledem k historické tradici společného státu bylo zajímavé pozorovat, jakým směrem se vyvinuly právní předpisy po separátním třicetiletém vývoji. Zákonná ustanovení obsahující kolizní normy a určující příslušný soud ve věcech rozvodu manželství s mezinárodním prvkem vtělená do slovenského zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním se shodují s úpravou účinnou v ČR do 31. prosince 2013, ovšem s účinností ZMPS se objevily určité odlišnosti, a to například využití hraničního určovatele obvyklého pobytu

manželů, který není v této věci v SZMPS reflektován, dále pak česká právní úprava navíc řeší i otázku uznávání cizích pravomocných rozhodnutí pro případ, kdy ani jeden z manželů nebyl občanem ČR. Další část kapitoly jsem věnovala komparaci obecné úpravy rozvodu manželství obsažené v ČR v občanském zákoníku a ZŘS a na Slovensku v zákoně o rodině a CMP. Stanovila jsem, že nejzásadnějšími rozdíly jsou, že za prvé slovenský právní řád zná pouze sporný průběh rozvodu manželství, a tedy na Slovensku neexistuje alternativa k rozvodu manželství bez zjišťování příčin rozvratu, tak jak je zakotven v českém právním řádu, a za druhé dle slovenské právní úpravy dochází k obligatornímu spojení řízení o rozvod manželství a o péči o nezletilé potomky manželů, kdy v témže rozsudku soud manželství rozvede a též upraví výkon práv a povinností k nezletilým potomkům.

V kapitole páté jsem porovnávala příslušné právní předpisy české a mongolské. Nejprve jsem analyzovala dvoustrannou smlouvu o právní pomoci, kterou uzavřelo Mongolsko s tehdejší ČSSR; po vzniku samostatného státu vstoupila do tohoto závazku i ČR. Ve smlouvě je řešena otázka určení rozhodného práva i stanovení příslušného soudu. Smlouva navíc umožňuje vzájemné automatické uznávání rozhodnutí, které spadají do její působnosti, což lze spatřovat jako její významné pozitivum. Další část kapitoly se již zabývala komparací mongolského zákona o rodině s příslušnými ustanovení OZ a ZMPS. První značnou odlišnost spatřuji zejména ve skutečnosti, že mongolské právo obsahuje v jediném právním předpise ustanovení týkající se jak obecné úpravy rozvodu manželství, tak i kolizní normy týkající se rozvodu manželství s mezinárodním prvkem. Další významný rozdíl oproti právní úpravě rozvodu v ČR spočívá v okruhu orgánů, které jsou příslušné k rozhodování o rozvodu manželství. Dle mongolského práva je umožněn i tzv. administrativní rozvod, tedy rozvod, o němž rozhoduje orgán odlišný od soudu.

Závěrem lze shrnout, že problematika rozvodu manželství s mezinárodním prvkem je tématem aktuálním, jelikož každé dvanácté řízení o rozvod manželství vedené českými soudy obsahuje mezinárodní prvek.

Cizojazyčné resumé

The aim of this diploma thesis is to provide a comprehensive overview of the issue of divorce with an international element, especially on a theoretical level. In the introductory chapter, the goal of the work is defined, the reasons that led me to choose this topic are summarized, and the content of the individual chapters is outlined in accordance with the principles for elaboration.

The annually increasing share of the total number of divorces in the Czech Republic, in which at least one of the persons is a foreign national, speaks of the importance of this topic, and not only for that reason, I chose the topic *Divorce of marriage with an international element* for my diploma thesis.

The international element indicates the fact that, in a certain legal relationship, a relationship with another state is given within this element. The relationship to a foreign legal order can be given in the subjects of the legal relationship, facts significant for the creation, change or termination of the legal relationship and the object of the legal relationship. Alternatively, the international element is given even in the case of an accessory legal relationship if the basic legal relationship is governed by the legal order of another state.

In the first chapter, I deal with the development of the legal regulation of dissolution of marriage in our country over the years, with a focus on the legal regulation of divorce. In the following second chapter, the comprehensive regulation of the dissolution of marriage as it is contained in the Civil Code in its current version is discussed, with an emphasis on the institution of divorce.

The third chapter is of central importance for my thesis. In it, I defined private international law and the differences in the approach to divorce between a citizen of an EU member state and a citizen of a non-EU state, especially from the point of view of individual regulations, which hold both substantive and procedural law. Attention is paid to all the Czech Act on Private International Law and individual European regulations, and finally, international treaties containing direct norms. Part of individual subsection is an analysis of relevant jurisprudence.

In the fourth and fifth chapters, attention is focused on the comparison of the legal arrangements for divorce on the one hand in a selected member state of the European Union, i.e. the Slovak Republic, and on the other hand in a so-called non-member state of the European Union, i.e. a third country, i.e. Mongolia. In these chapters, I compare the legal regulations of another state regarding divorce with the regulation contained in the Czech legal system, pointing out the differences in these regulations. The subchapters include the relevant act on private international law, respectively the relevant international treaty concluded between the Czech Republic and another state.

Seznam použitých pramenů a literatury

Knižní publikace

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; PSUTKA, Jindřich; KORNEL, Martin et al. *Rodinné právo*. 3. vydání. V Praze: C. H. Beck, 2022. Academia iuris (C. H. Beck). ISBN 978-80-7400-877-1.

KUČERA, Zdeněk; PAUKNEROVÁ, Monika; PFEIFFER, Magdalena; RŮŽIČKA, Květoslav; VYBÍRAL, Petr. *Mezinárodní právo soukromé*. 9. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-889-1.

MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. V Praze: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-796-5.

ONDŘEJ, Jan. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-506-7.

POKORNÝ, Milan. *Cizí (mezinárodní) prvek*. In: HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. [online] 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxgg2l2nfpw2zl2nfxgc4tpmrxgsx3qoj3gk2y#>

ŠMÍD, Ondřej; ŠÍNOVÁ, Renáta; ČUHELOVÁ, Kateřina; KOTRECOVÁ, Alexandra; LÁDOVÁ, Pavla et al. *Rozvod manželství*. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3.

TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír; MALENOVSKÝ, Jiří; PELIKÁNOVÁ, Irena; PETRLÍK, David et al. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-184-7.

VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. 3. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-575-3.

VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel a TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj soukromého práva na území českých zemí*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6006-7.

Komentářová literatura

BŘÍZA, Petr; BŘICHÁČEK, Tomáš; FIŠEROVÁ, Zuzana; HORÁK, Pavel; PTÁČEK, Lubomír; SVOBODA, Jiří. *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář* [online]. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpwk232ge2to&tocid=nnptembrgrpwk232ge2to>

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka; HULMÁK, Milan; KORNEL, Martin et al. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-795-8. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgbpwk5tlgi3a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#>

LAVICKÝ, Petr; BODEČKOVÁ, Jana; BREJCHOVÁ, Gabriela; BRIM, Luboš; ČERNÝ, Michal et al. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgfpwk5tlgi2q&groupIndex=1&rowIndex=0&refSource=search>

SLÁDEČEK, Vladimír; MIKULE, Vladimír; SUCHÁNEK, Radovan; SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky. Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. ISBN 978-80-7400-590-9. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgzpwk232geztc&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#>

SVOBODA, Karel; TLÁŠKOVÁ, Šárka; VLÁČIL, David; LEVÝ, Jiří; HROMADA, Miroslav et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář* [online]. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-788-0. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgbpwk232ge4to&groupIndex=2&rowIndex=0&refSource=search#>

Odborné články

Dny práva 2011 – Days of Law 2011 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-5917-7 (soubor) 9788021047334. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/10%20Ovlivnovani%20sfery/11%20kazda.pdf

PFEIFFER, Magdalena. Souběh sudiště a rozhodného práva pro rozvod mezinárodního manželství a související vypořádání majetkových poměrů. [online]. In: *Právník*. 2020, ročník 159, č. 6/2020, s. 457-472. Dostupné z: <https://www.ilaw.cas.cz/casopisy-a-knihy/casopisy/casopis-pravnik/archiv/2020/2020-6.html?a=3500>

Internetové zdroje

Narizení Brusel Iib – Věci manželské a věci rodičovské zodpovědnosti. Online. In: Portál evropské e-Justice. 2023. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/37842/CS/brussels_iib_regulation_matrimonial_matters_and_matters_of_parental_responsibility_recast_CZECHIA&action=printMS&init=true&member=1

Druhy právních předpisů. Online. In: Evropská unie. 2023. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_cs.

R84 Rozvody cizinců v ČR podle vybraných státních občanství v letech 1995–2021. Český statistický úřad [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/29682397/c08R84_2021.pdf/3d74d6f3-8ef9-4c38-8c99-deb9baf02fc2?version=1.0

Cizinci v Libereckém kraji v roce 2022 (předběžné údaje). Český statistický úřad [online].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11260/209158328/cizinci2022.pdf/ae7a992e-d1cd-4a0f-9ead-8933a9578c8c?version=1.1>

Rozvody v Libereckém kraji v roce 2021. Český statistický úřad [online]. 2022.

Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11260/186001331/Rozvody_2021.pdf/1136d280-95c6-4986-bedd-1301dd511b6d?version=1.1 .

Česká Lípa jako hlavní město mongolské menšiny. Co nejvíc trápí tamní obyvatele? Online. In: CNN Prima NEWS. 2022. Dostupné z: <https://cnn.iprima.cz/v-ceske-lipe-jako-hlavni-mesto-mongolske-mensiny-co-trapi-tamni-obyvatele-186475>.

5-7c Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1986-2017. Český statistický úřad [online].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61546938/130055180507c.pdf/10b3a4f5-bbff-4adf-8099-926f750fcbc5?version=1.1>

Cizojazyčné knižní publikace, odborné články a internetové zdroje

„Globalization: Threat or Opportunity?“ In: *International Monetary Fund* [online]. 2000.

Dostupné z: <https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/041200to.htm#II>

Countries Without Divorce. In: *Law for Families* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.lawforfamilies.com/10000768-countries-divorce.html> .

KALENSKÝ, Pavel. *Trend of private international law* [online]. Praha: Academia, 1971, ISBN 90-247-1221-1.

Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=u0S4IMKnnEC&lpg=PA224&dq=Kalensk%C4%82+%CB%9D:+Trend+of+private+international+law.+1971&hl=cs&pg=PA35#v=onepage&q&f=false>

Malta has lowest divorce rate in EU. In: *Times of Malta* [online]. 2020. Dostupné z: <https://timesofmalta.com/articles/view/malta-has-lowest-divorce-rate-in-eu.804669> .

Odd divorce laws from around the world. In: *Goldberg Jones – Divorce For Men* [online]. 2022. Dostupné z: <https://www.goldbergjones-or.com/divorce/10-odd-divorce-laws-from-around-the-world/> .

OUTLINE – HAGUE DIVORCE CONVENTION. Online. In: *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2008. Dostupné z: <https://assets.hcch.net/docs/1fc38f44-e769-44c7-a3d0-ee9eebc02a57.pdf>.

PAUKNEROVÁ, Monika. *Law Applicable to Unilateral Juridical Acts and Uniform Conflict-of-law Rules*. European Journal of Comparative Law and Governance. Advance Articles [online]. Brill | Nijhoff, 2013, 1-15. Dostupné z: <https://doi.org/10.1163/22134514-45060015>

STATUS TABLE. In: *Hague Conference on Private International Law* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=80>.

The Instrument of Enhanced Cooperation: Pitfalls and Possibilities for Differentiated Integration. Online. *European papers*. 2022, roč. 7, č. 3, s. 1145-1164. ISSN 2499-8249. Dostupné z: <https://doi.org/10.15166/2499-8249/605>.

Types of EU law In: *European Commission* [online]. 2023. Dostupné z: https://commission.europa.eu/law/law-making-process/types-eu-law_en#primary-vs-secondary-law.

Právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 131/1976 Sb., o Úmluvě a uznání rozvodů a zrušení manželského soužití ze dne 23. srpna 1970

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 106/1978 Sb., o Smlouvě mezi Československou socialistickou republikou a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 15/1988 Sb., o Vídeňské úmluvě o smluvním právu

Zákon č. 320/1919 Sb. z. a n., kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 91/1998, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Zahraniční právní předpisy

Mongolia: Family Law of 1999 [online]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ed91a1c2.html>

Zákon č. 161/2015 Zb., civilný mimosporový poriadok, ve znění účinném ke dni 1. 6. 2023. Dostupné z: https://www.slovlex.sk/static/pdf/2015/161/ZZ_2015_161_20230601.pdf

Zákon č. 36/2005 Zb., o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ve znění účinném ke dni 1. ledna 2023. Dostupné z: https://www.slovlex.sk/static/pdf/2005/36/ZZ_2005_36_20230101.pdf

Zákon č. 97/1963 Zb., o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom, ve znění účinném ke dni 1. června 2023. Dostupné z: https://www.slovlex.sk/static/pdf/1963/97/ZZ_1963_97_20230601.pdf

Právo Evropské unie

Smlouva o Evropské unii – konsolidované znění [online]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0008.02/DOC_1&format=PDF .

Smlouva o fungování Evropské unie – konsolidované znění [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI> .

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003, o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky

Nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019, o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí

Judikatura

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. června 2014 ve věci č. 65192/11 – Mannesson v. Francie Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-145389>

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. července 2016 ve věci sp. zn. 21 Nd 151/2016. Dostupné z: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/00F9DC10DC426E07C1258041003C0058?openDocument&Highlight=0

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15. listopadu 2022 ve věci C-646/20. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62020CJ0646&qid=1698585974987>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2009 ve věci C-168/08. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62008CJ0168&qid=1698586051437>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. července 2020 ve věci C-249/19. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62019CJ0249&qid=1698586140378>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 20. prosince 2017 ve věci C-372/16. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62016CJ0372&qid=1698586174067>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 29. listopadu 2007 ve věci C-68/07. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62007CJ0068&qid=1698586227207>

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 8. září 2009 ve věci C-478/07. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:62007CJ0478&qid=1698586269381>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. srpna 2016 ve věci sp. zn. 32 Ncu 44/2016. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwenbyggq3dimc7nzzq>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2011 ve věci sp. zn. 30 Cdo 2244/2011. Dostupné z: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/att.nsf/at/1A2354076B14FC32C12588AF003D8C17/\\$file/30%20cdo%202244_2011.pdf?openElement](https://www.nsoud.cz/Judikatura/att.nsf/at/1A2354076B14FC32C12588AF003D8C17/$file/30%20cdo%202244_2011.pdf?openElement)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2019 ve věci sp. zn. 21 Cdo 4096/2016. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwexzsgaytsx3dl4ytomjvjm&groupIndex=0&rowIndex=0>

Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. června 2018, sp. zn. IV. ÚS 3847/16. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njuwenjvgq3toms7ovzq>

Další zdroje

Důvodová zpráva k návrhu nařízení Rady (EU), kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky [KOM (2010) 104 v konečném znění]. In: Evropská komise [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010PC0105> .

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2008 Sb. m. s., o Statutu Haagské konference mezinárodního práva soukromého

Sdělení ministra zahraničních věcí č. 209/1993 Sb., o sjednání Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech

Sdělení ministra zahraničních věcí č. 65/2014 Sb., o sjednání Protokolu o změně a doplnění Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech z 29. října 1992 a jejího Závěrečného protokolu

Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 30. května 1966, sp. zn. Pls 4/66. Dostupné z: <https://sbirka.nsouid.cz/sbirka/8846/>